АЖАЛАЙ ЕХЭ ИЛАЛТА!

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой ажалшад малай ашаг шэмэ гүрэндэ худалдаха түрүүшын кварталай түсэбые болзорһоонь урид, үлүүлэн дүүргэбэ

ЭДЭ ТҮРҮҮШҮҮЛТЭЙ ЗЭРГЭШЭГТЫ!

ШЭНЭ УЯЛГА АБАНАБДИ

Манай совхозой коллектив мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха нэгэдэхи кварталай түсэбые һараар уридшалан дүүргэбэ. Байгша оной мартын 1-нэй байдалаар 1150 центнерэй орондо 1247 центнер һүн, 400 центнерэй орондо 695 центнер мяхан, 45 мянган үндэгэн (түсэб 42 мянга) гүрэндэ тушаагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ харюу болгон, манай ажахын хүдэлмэрилэгшэд, нэгэдэхи кварталай түсэбһөө гадуур 800 центнер һү, 400 центнер мяха, 30 мянга үндэгэ гүрэндөө худалдаха уялга абаба.

Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой коллективэй даалгабаряар — директор Б. ЮМСУНОВ, парткомой секретарь А. ХЛЫЗОВ.

* * *

Редакци тус совхозой главна зоотехник Виктор Владимирович Смолинтой телефоноор хөөрэлдэжэ, энэ мэдээсэл тушаа тодорхойгоор хэлэжэ үгэхые гуйба. Тэрэ хөөрэлдөөе доро толилнобди.

Асуудал: Кварталай түсэб болзорһоо урид дүүргэлгэ юунһээ эшэ үндэһэтэйб?

Харюу: Үбэлжэлгын эхиндэ совхознай малай тэжээлээр хүсэд хангагдаагүй байгаа һэн. Тиимэһээ тэжээлээ мүрынь оложо, тон гамтайгаар, зүбөөр буйлуулжа гаргашалха гэжэ оролдообди. Жэшээнь, бүдүүн тэжээл, илангаяа һолоомо хэршэжэ, уурална дэбтээжэ малдаа эдюулхын тулада фермэ бүхэндэ тусхай түхеэрэлгэнүүдые тодхожо, ашаглаһан байнабди. Дэбтээгдэһэн һолоомо силостэй холижо, малда үгтэнэ. Тиимэ тэжээл үнеэд ехэ амтархажа эдидэг юм. Тэрээнһээ гадна, һолоомондо эһээбэри нэмэгдэнэ. Залуу малда гидропонно аргаар ургуулһан ногоо үгэнэбди. 139 центнер иимэ ногоо ургуулаад, малдаа эдюулээд байнабди.

Асуудал: Искусственна һү буйлуулна гүт?

Харюу: Буйлуулнабди. Энэ хэрэг яһала эмхитэйгээр нёдондоной ноябриин эхинһээ хэжэ эхилээ һэмди, 1.350 центнер иимэ һүн туталнуудта уулгагдаад байна.

Асуудал: Искусственна һүнэй аша туһань хэр зэргэ гээшэб?

Харюу: Нилээд һайн. Жэлэй эхинһээ хойшо 200 центнер һайн һүн алмагдаа. Хэрбээ иимэ һү бэлдэлгые эмхидхээгүй һаа, мартын 1-дэ оройдоол 1.000 шахуу центнер һү тушааһан байха һэмди.

Асуудал: Тиимэ һү хайшан гэжэ тугалдаа уулгадаг гээшэбта?

Харюу: Нэгэ тугалда 220 килограмм һайн һү уулгадаг ёһо бии. Тэрэ хэмжээе 50 килограммаар хороогообди.

Асуудал: Залуу мал хэр зэргээр шэгнүүрээ нэмэнэб?

Харюу: Ехээр нэмэнэ. Суута тугалшан Зинаида Федоровна Литвинцева искусственна һүөөр тугалаа тэжээжэ, сүүдхэ бүхэндэ 880 грамм хүрэтэр шэгнүүрынь нэмээнэ. Зүгөөр энэ нүхэрнай аяар 80 тугал гансаараа харууһална бшуу. Тугалшад Прасковья Литвинцева, Анфиса Зоркольцева, бусад һайн амжалта туйлана.

Асуудал: Хэд һаалишад үлэмжэ һайнаар хүдэлжэ, хубита оруулааб?

Харюу: Һаалишан Анастасия Быкова эгээл һайн үрэ дүн туйлаа. Хоёр һарын туршада үнеэн бүриһөө 433 килограмм һү һаагаа. Тиихэдэ Екатерина Панькова 405, Клавдия Павлова 400 килограмм һү һааһан байна.

Асуудал: Мяха тушаалган тухай хөөрэжэ үгыт?

Харюу: 695 центнерэй 305 центнерынь гахайн мяхан болоно. Энэмнай 45 шахуу процент болоно. Гахайл ехэ туһалаа. Гахайшад Анна Гавриловна, Фекла Федоровна Панькованууд ехэ һайнаар хүдэлжэ байна. Тэдэнэй шахаһан 400 гахайе гүрэндэ тушаагаабди.

Гахай үсхэбэрилгэдэ анхаралаа ехээр хандуулжа байнабди. Мүнөө гахай олоор түрэжэ байна. Хоёр һара соо 1.688 поршоонхо абтаа. Гахайшан Аграфена Панькова 278 поршоонхо абаад байна. Эхэ гахай бүридэ абабал, 8,9 поршоонхо болоно.

Асуудал: Үхэрэй мяха абалгаар ямар байнабта?

Харюу: Яһала гэмгүй. Мүнөө залуу мал шахажа, таргалуулжа байнабди. Үхэршэдшье һайнаар ажаллана. Жэшээнь, үхэршэн Данил Никитич Конечных үхэрэйнгөө толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэ бүхэндэ 600—650 граммаар нэмээнэ. Захар Гаврилович Паньков 400 граммда хүргэнэ.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 53 (10421) | 1964 оной мартын 3, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ГАЗАР УҺАЛАЛГЫЕ [о]лонитын хиналтада табиха

Республикын колхоз, совхозуудай хүдөөгэй болон хүдэлмэришэдэй корреспондентнүүдтэ хандаһан

нээмэл бэшэг

Хүндэтэ нүхэд!

Ажахы бүхэндэ хүдөө бэшэгшэдэй постнуудые эмхидхэжэ, хүдөө ажахын продуктнуудые түргэн зуураар элбэгжүүлхэ хэрэгые [олон]дынгөө хиналта доро абажа бэелүүлэлсэхэ гэһэн Ростовско областиин Сальска үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай хүдөөгэй корреспондентнүүдэй бэшэг «Правда» газетэдэ һаяхан толилогдоо.

Энээнийе уншаад байхадаа, тэдэнэй үүсхэлые тон ехээр һайшаанабди. Юуб гэхэдэ, мүнөө хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай декабриин болон февралиин Пленумүүдэй тогтоолнуудые бодотоор бэелүүлжэ, ороноо баян дэлгэр болгохын хойноһоо бүхы хүсэеэ элсүүлхэнь ха юм.

Теэд энэ талаар дутагдалнууд үшөөл олон. Сэхыень хэлэхэдэ, зарим колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ажалаа муугаар эмхидхэжэ, хараалһан түсэбөө бэелүүлжэ шаданагүй. Энээндэнь хүдөө бэшэгшэдэй постнуудай горитой туһаламжа хүргэхэ байһаниинь дамжаттүй.

Бидэнэр сальскынхидай үүсхэлые дэмжэхэдээ Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхоздо хүдөө бэшэгшэдэй постнуудые эмхидхэжэ, баян ургасын арга нүхэсэл болохо—газар уһалалгые эмхитэйгээр үнгэргэлсэхэ гэжэ шиидэбэбди. Гол түлэб энэ асуудал бэелүүлэлсэжэ байхадаа газар үтэгжүүлгэ, элдүүрилгэ, тарилга, ургаса харууһалга гэхэ мэтые хиналта доро абахабди.

Мүнөө бидэнэр уһалууриин һубаг, ханаабуудай ямараар бэлдэгдэһэниинь звенонуудта хүдэлхэ хүнүүдэй бүридхэлые, техникэ зэмсэгүүдыень шалгажа байнабди. Дутуу дундануудай ушарбал колхозойнгоо правлени, парткомдо мэдээсэхэ, газетэнүүдтэ толилжо, элирхэе абхуулхабди.

Газар уһалалгада яахадаа гол анхарал табигдабаб? Иимэ асуудал гаража болохо. Манай эндэхи эрхэ байдалда газар уһалалгагүйгөөр баян ургаса абаха хэрэгтэ ехээр нүлөөлнэ бшуу. Энээнэй удха шанар гансашье манай управлени дотор бэшэ, харин республикын доторнай харагдана ха юм.

Тусхайлхада, үнгэрһэн жэлдэ колхознай дунда зэргээр гектар бүриин 11 центнер шэниисэ абаһан байгаа. Харин тиихэдэ Гундук гэжэ газарта 105 гектар шэниисын полиһоо га бүриин 18 центнер ургаса хуряагдаа һэн. Энэ поли ганса уһалалгаһаа иимэ ехэ ургаса үгөө бшуу. Теэд үтэгжүүлгэ хэрэглэлсээ һаамнай ямар ургаса абтагдаха байгааб! Энээнһээ гадна, жэл бүри саахарай свёкло, кукуруза таридаг газар уһалагдажа баян ургаса абтана.

Байгша ондо уһалагдадаг газар нилээд үргэдхэгдэхэ. Хэрбээ нёдондо 300 гектар шэниисын поли уһалагдаһан байбал, тэрэмнай 800 гектарта хүргэгдэхэ юм. Гадна 400 га кукурузын, 200 га горохой, 160 га саахарай свёклын, 40 га хартаабхын полинууд уһалагдахаар хараалагдана. Бүхы дээрээ уһалагдадаг газар 700 гектарһаа 1605 га хүрэтэрөө үргэдхэгдэхэ юм.

Мүнөө колхозоймнай 4 комплексно бригадада оньһожоруулагдаһан 8 звено эмхидхэгдэжэ, техникэ зэмсэгүүд даалгагданхай. Звенонуудта дүршэлтэй хүнүүд ажаллаха. Энэ жэлдэ гурбан газарта плотина баригдаха, Хайсагарта сөөрэм тогтоогдохо юм.

Энээнтэй хамта газар үтэгжүүлхэ хэрэгтэ анхарал хандуулагдана. Үбэлэй үедэ сабшалан, таряалан дээрэ 8400 тонно наг шэбхэ хүргэгдээ. 90 тонно минеральна үтэгжүүлгэ бэлэдхэгдээ. Бүхыдөө 500 тонно тиимэ үтэгжүүлгэ мүнөө жэлдэ абахаар хараалнабди.

Иимэ бэшэг абажа байхадаа, бидэнэр ажахы бүхэндөө хүдөө бэшэгшэдэй постнуудые эмхидхэжэ, табиһан зорилгонуудаа бэелүүлхэ хэрэгтэнь туһалагты гэжэ республикынгаа хүдөөгэй болон хүдэлмэрилэгшэдэй корреспондентнүүдтэ ханданабди.

Г. Афанасьев, партийна гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэгэй түрүүлэгшэ; **Ф. Рябов,** колхозой шалгалтын комиссиин гэшүүн; **М. Мункуев,** колхозой главна агроном; **В. Утенков,** электрик — Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхоздо эмхидхэгдэһэн хүдөө бэшэгшэдэй постын гэшүүд.

КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИ БЭЕЛҮҮЛЭН

Уһан байбал, ургаса абтаха

ХОРИ. Таряалангай газарые һайнаар уһалбал, ургаса абтангүй яахань һэм. Энэ зорилгоор Үдын совхозойхид ехэ хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэй.

Уһалагдадаг полиингоо талмайе мүнөө жэлдэ 294 гектарһаа 1322 гектар хүрэтэр үргэдхэхэ юм. Ургаса ехээр үгэдэг кукуруза, горох, шэниисэ гэхэ мэтын ургамалнууд уһалагдадаг газарта таригдаха болоно. Мүнөө совхозой бүхы фермэнүүдтэ тошон халяаха хүдэлмэри хэгдэнэ. Уһанай ябажа эхилхэдэ, тусхай звенонууд хүдэлхэ. Бүхыдөө 60 гаран хүн газар уһалалгада хабаадаха.

Һаяын үдэрнүүдтэ газар уһалагшадай семинар үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

В. Шездуев.

Хяагтын совхозой механизаторнууд хабарай тарилгада аһан шадалаараа бэлдэнэ. Тэдэнэр таряанай газар дээрэ наг шэбхэе зөөжэ гаргана, газараа уһална, үрэһэнэй орооһо сэбэрлэнэ. Һаяар 27 залуу механизаторнууд тракторист ба комбайнернууд боложо гарахань. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: МТМ-е даагша Дмитрий Васильевич Урюпин трактористын бүлэгтэй ээлжээтэ хэшээлдээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

УРДАА ХАРАХА БАЯЛИГНАЙ—ГАЗАР

(Хяагтын үйлэдбэриин управлениин „Родина" колхозой түрүүлэгшэ АГАФОНОВОЙ хөөрөнһөө

Партиимнай ЦК-гай февралиин Пленум хүдөө ажахые аша үрэ ехэтэйгээр, бүри хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ үргэн программа зохёожо, орон доторoo ажалай бүтээсэ улам дээшэлүүлхэ гол хараа шугам заагаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ колхозоймнай таряашад, механизаторнууд газараа зүбөөр, бодомжотой һайнаар ашаглан эдлэхэ, элдүүрилхэ, ургасые дээшэлүүлхэ талаар зарим тэды алхам хээ гэжэ тэмдэглэмээр. Жэшээлхэдэ, нёдондо бүхы таряалангай га бүриһөө дунда зэргээр 11,5 центнер таряа, тэрэ тоодо гектарай 12,7 центнер шэниисэ хуряажа, хамта дээрээ 65,7 мянга гаран центнер ороoһо абаа һэмди. Энэмнай урзандаанайхида оробол, 20 мянган центнерээр ехэ болоно. Мүн гүрэндэ таряа худалдаха жэлэй түсэбһөө хоёр дахин ехэ ороoһо бэлэдхэлэй пунктда оруулаабди. Байгша оной тарилгада бардам хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэшье хаагдаа, мүн адууһа малай тэжээлдэ талха таряанай зүйл горитойгоор үгтөө.

Артелиимнай нэгэдэхи отделениин (эрхилэгшэнь нүхэр Шишмарёв) таряашад, механизаторнууд бүришье һайн ургаса хуряагаа. Тэдэнэр газараа агротехникын заабаряар, нарин нягтаар элдүүрилжэ, ехэнхинэнь уһалаад, тэндээ наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ зөөжэ, зүбөөр үтэгжүүлээд, нёдондо сагай уларилай муушаг байбашье, га бүриһөө 19,4 центнер шэниисэ абаа. Илангаяа нютагтаа тааpaха һайн сортын үрэһэ ехээр бэлдэжэ, тэрэнээ шанаржуулан тариһанай ашаар иимэ ургаса абтана.

Һүүлэй хэдэн жэлдэ колхознай кукуруза, саахарай свёкло, тэжээлэй бобы элбэгээр тарижа, муу бэшэ ургаса абадаг болонхой. Нёдондо нэгэдэхи отделениинхид 70 гектарай га бүриһөө дунда зэргээр 119 центнер саахарай свёкло ургуулаа. «Хатан» кукурузын үндэр баян ургаса абажа, республикын суута кукурузашан Николай Иннокентьевич Дампиловай үүсхэһэн һайн һайхан хэрэгые мүнөө тэрэнэй хүбүүд — Иннокентий Георгий хоёр амжалтатайгаар үргэлжэлүүлнэ.

Тиигэбэшье колхозой таряалангай ургаса эрид дээшэлүүлжэ, ороoһо болон бусадшье ургамалнуудые ехээр абан, гүрэндэ элбэгээр худалдахын тула шухала бүхы юумэн хэгдэшоо гэжэ хэлэхын аргагүй. Үшөө хүсэд хэрэглэгдээгүй арга боломжо, нөөсэ нилээд ехэ. Илангаяа орон доторнай хими хүгжөөгдэжэ, колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын продуктнуудые улам элбэгээр абаха арга боломжо хизаарлашагүй ехэ болохонь ха юм. Теэд гансахан химидэ, минеральна үтэгжүүлгэдэ найдалд, газараа хайша хэрэгээр, эзэн бусаар элдүүрилхэ, ашаглаха болоо һаа, таряалангай ургасые эрид дээшэлүүлжэ яашье шадахагүйбди.

Хэдэн жэлэй саада тээ колхозой бүхы ороoһото ургамалнуудые сортовой үрэһөөр таридаг болохо хүдэлмэри хэгдэжэ эхилһэн байгаа. Теэд энэ шухала хэрэг саашадаа зүбөөр шиидхэгдэжэ шадагдаагүй. Ажахыдамнай гансал «лютесценс-62» сортын шэниисэ жэлһээ жэлдэ таригдана. Тэрэниие манай эндэхи байгаалида, сагай уларилда таарамжатай шэнэ, һайн сортын үрэһөөр һэлгэхэ шухала болонхой. «Онохойская-4» сортын шэниисэ ехээр таридаг болоо һаамнай таарамжатай гэжэ һанагдана. Энээн тушаа агрономуудай һайса бодомжолжо, шэнжэлжэ үзэхэ ёһотой.

Таряалан, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ гэбэл, тэрэниие зүбөөр уһалха, үтэгжүүлхэ хэрэгтэй байһаниинь хэндэшье элитэ. Энэ талаар ажахыдамнай арга боломжо яһала ехэ. Илангаяа мүнөө минеральна үтэгжүүлгын үшөө элбэг ехээр үгтэдэг болоодүй байһан дээрэһээ, наг шэбхын тонно бүхэниие зүбөөр хэрэглэхэ ёһотойбди. Фермэ, гүүртэ, отаранuудта һайн үтэгжүүлгэ болохо наг шэбхые зүбөөр хэрэглэхэ асуудалда гол анхарал хандуулагдаха. Тиимэһээ энэ жэлдэ таряалан дээрээ 15 мянган тонноһоо бага бэшэ хуушан шэбхэ гаргаха зорилготойбди. Мүнөө бүхыдөө 8 мянга шахуу тонно шэбхэ зөөгдөө.

Байгша онһоо эхилжэ гансашье сабшалан бэшэ, бүхы кукуруза, саахарай свёкло, огородой ургамалнуудые, аргатай газартань бага зэргэ шэниисэ тариха газарые уһалха гэжэ шиидээбди. Эндэмнай хүнэй гараар бүтэһэн жэлэй дүрбэн сагта уһаар таһалдадаггүй Хүдэриин ехэ сөөрэм бии. Тэрэнэй уһаар сабшалан таряалангаа хабар уһалхаһаа гадна, мүн ургамалай ургажа байха сагта, зунай шанга халуун соошье шииг нойтоор таһалдуулхагүй аргатайбди. Хүдэриин уһалууриин системэһээ һубаг ханааб гаргажа, энэ жэлдэ 700 гаран гектар таряалан, 400 га сабшалан уһалхамнай. Тэрэшэлэн уһа голой эрье шадархи хүсэд хэрэглэгдээгүй байһан газар ашаглан элдүүрилхэ, элдэб ургамал тарижа ургуулхын тула ехэ юумэ хэхэ байнабди. Энэмнай мухар-шэбэрэйхидэй уряада манай харюу болоно.

Эдэ бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлэн, байгша онһоо ороoһо таряанай, тэжээлэй ургамалнуудай үндэр баян ургаса абтадаг болохонь лабтай.

В. Жаркой бэшэжэ абаба.

ҺҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

ВЦСПС-тэ зүблөөн болобо

Профсоюзуудай Центральна Комитедүүдэй, республиканска соведүүдэй, мүн областной болон хизаарай промышленна соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй зүблөөн февралиин 29-дэ ВЦСПС-тэ болобо. Химиин ба предприятинуудай барилга, хабсаралгын хүдэлмэриин, химическэ түхеэрэлгэ бүтээлгын түсэбүүд болон графигуудай ямараар дүүргэгдэжэ байһанай хойноһоо профсоюзна организацинуудай зүгһөө олониитын хиналтын ямараар хэгдэдэг, тэрэниие саашадань һайжаруулха тухай асуудал энэ зүблөөн дээрэ хаража үзэгдөө.

Зүблөөн дээрэ ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ В. В. Гришин үгэ хэлэһэн байна. КПСС-эй ЦК-гай декабриин болон февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар промышленностиин, барилгын болон транспортын профсоюзна организацинуудай дүүргэхэ зорилгонууд тухай тэрэ хэлэһэн байна. (ТАСС).

Тарас Шевченкодэ бүгэдэ арадай дуралал

ОЙН БАЯРАЙ КОМИТЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

МОСКВА, февралиин 29. (ТАСС-ай корр.). Тарас Григорьевич Шевченкын түрэһөөр 150 жэлэй ойе һайндэрлэхэ талаар бүхэсоюзна комитедэй заседани СССР-эй Уран зохёолшодой союзда мүнөөдэр болоо.

Ойн баярта манай оронхой бүхы арадуудай үргэнөөр, эдэбхитэйгээр бэлэдхэжэ байһан тухай комитедэй түрүүлэгшэ Николай Тихонов заседаниие нээхэдээ хэлэһэн байна.

Шевченкын түрэһэн нютагтань—Украинада ойн баяр үнгэргэхэ бэлэдхэл тухай республиканска комитедэй гэшүүн И. Турбай мэдээсэл хээ.

Мүн бусад республиканuудай түлөөлэгшэд тус ойдо бэлэдхэлэй хэгдэжэ байһан тухай хөөрэбэ.

СССР-эй Культурын министрэй нэгэдэхи орлогшо А. Кузнецов, Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй саг үргэлжын түлөөлэгшын орлогшо Г. Есипенко болон бусад мүн лэ үгэ хэлэһэн байна.

Түрүүшын ород номой хэблэгдэһээр 400 жэлэй ойдо

Дурасхаалта бронзо медаль

ЛЕНИНГРАД, февралиин 29. (ТАСС-ай корр.). Ленинградай монетнэ дворой гаргаһан дурасхаалта бронзо медаль ородой соёл культурын ехэ һайндэртэ зорюулагдана.

...Һонирхолтой угалзануудаар гоёогдоһон урданай томо номой нюур тала дээрэ мүнөөнэй номой түхэл янза тодоор зурагданхай. «Түрүүшын ород номой хэблэгдэһээр 400 жэл гүйсэбэ», «1564—1964 онууд» гэһэн үгэнүүд тойруулаад бэшээтэй.

Медалиин нүгөө талада хүнэй һонюуша ухаан бодолой хэтэ үеын һүлдэ тэмдэг — мүнхэ зула — дэнгэй дүрсэ зураатай. «Эрдэмэй эшэ үндэһэн болгошо номуудта дурлагты» гэһэн үгэнүүд зэргэлүүлэн бэшээтэй. Тэрээн доро «М. Горький» гэжэ гар табигданхай.

Москвагай скульптор В. Косаревой эскизээр дурасхаалта медаль бүтээгдэһэн байна.

Хүгжэмдэ альга ташалган замханагүй

Буряад орондомнай үнгэржэ байгаа РСФСР-эй композиторнуудай секретариадай нүүдэл заседани хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

Зүүн-Сибириин библиотечнэ институдай актова зал соо багшанар, студентнүүд уржадэр үглөөгүүр олоороо сугларжа, хүндэтэ айлшадаа—РСФСР-эй композиторнуудай холбооной секретарь В. Г. Фере, тус холбооной правлениин гэшүүн композитор Флярковский болон бүлэг буряад композиторнуудые халуунаар угтаба. Уулзалга нээхэ зуураа, В. Г. Фере боложо байгаа секретариадай нүүдэл заседаниин удха шанар тушаа тодорхойгоор тоггобо. Зүүн-Сибириин библиотечнэ институдай ректор Д. Ж. Жалсабон айлшадаа амаршалаад, секретариадай нүүдэл заседаниин ажалда амжалта хүсөө. Удаань тус институдай багшанарай хүгжэмтэ зохёолнуудһаа бүридэһэн концерт харуулагдаа. А. И. Попов болон И. Ф. Попова гэгшэдэй найруулһан «Хабар» гэжэ нэгэ акттай хүүгэдэй оперые Улаан-Үдэ хотын № 7 хүүгэдэй садайхид уран гоёор гүйсэдхэжэ, сугларагшадые баясуулаа. И. В. Ициксон өөрынгөө бэшэһэн хүүгэдэй фортепьянно пьесэнүүдые наадаа. Мүн багшанар Н. И. Дорофеев, Э. В. Елецкий гэгшэдэй бэшэһэн дуунуудые тус институдай студентнүүд гүйсэдхөө.

Улаан-Үдэ городой түбэй хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулида нүгөө бүлэг айлшаднай ерэжэ, мүн лэ уулзалга үнгэргөө. Айлшадаа тус һургуулиин директор З. Б. Тогочеева амаршалаа. Һүүлдэнь һурагшад өөһэдынгөө хүсөөр һонирхолтой концерт харуулһан, айлшадайнгаа зүгһөө магтаалда хүртэһэн байна.

Тэрэ үдэртөө Гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон балетэй театр соо Л. Книппер, Б. Ямпилов гэгшэдэй бэшэһэн «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэжэ балет, Б. Ямпиловай «Будамшуу» гэжэ оперетто харалган болоо.

Зураг дээрэ: 1. РСФСР-эй композиторнуудай секретариадай нүүдэл заседаниие нээлгэ дээрэ пионернүүд айлшадтаа баглаа сэсэгүүдые барюулжа байна. 2. Зүүн-Сибириин библиотечнэ институдай актова зал соо болоһон уулзалгын үедэ айлшаднай А. И. Поповой болон И. Ф. Поповагай бэшэһэн хүүгэдэй нэгэ акттай «Хабар» гэжэ оперые хаража һуунад.

ҺАЙН ҮҮЛТЭРЭЙ ХОНИДЫЕ ОЛООР ҮСХЭБЭРИЛХЭ ЗАРИМ АСУУДАЛНУУД ТУХАЙ

Буряад оронoймнай колхоз, совхозуудай мал ажалай гол һалбари болохо хонин ажалнай саашадаа ямараар хүгжөөгдэхэб, хайшан гэжэ тэрэниие аша үрэ ехэтэй болгохоб гэһэн асуудал эгээн шухала, үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэхээр гэжэ һанагдана. Зоотехнигүүд М. П. Ильин, Р. П. Пилданов гэгшэдэй «һайн үүлтэрэй хонидые олоор үсхэбэрилхэ зарим асуудалнууд тухай» гэһэн статья редакци доро толилбо. Статья бэшэгшэд хонин ажалай шиидхэгдэхээр болоһон шухала асуудалнуудые табина. Зүгөөр тэдэнэр хонидой тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар доогуур тоонуудые харуулна. Жэшээнь, республикымнай түсэблэлгын органууд Буряадай колхоз, совхозууд хонидой тоо 2,5 миллиондо хүргэхэ, тиигэжэ нооһо 8 мянган тоннодо хүргэхэ аргатай гэжэ тоолоно. Тиин статья бэшэгшэд энээнһээ доогуур тоонуудые харуулна гэхэ гү, али нооһо абалгые 7 мянган тоннодо, мяха—25 мянган тонно, хонидой тоо 2 миллиондо хүргэхөөр баримтална.

Энэ статья зүбшэн хэлсэхын зорилгоор толилходоо зоотехнигүүд-бонитёрнууд, ажахын, үйлэдбэриин управленинүүдэй, түсэблэлгын органуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд, хонишод, хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэд тус статья зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха бээ гэжэ редакци найдана.

Республикын олонхи колхоз, совхозуудта хонин ажал экономическа талаараа эгээ ашагтай һайн һалбари болонхой. Хонин ажалһаа ажахынуудай олзо доходойнгоо гурбанай нэгэ хубиие, дээшэнье абана бшуу. Гадна бусад һалбарида хэгдэһэн гарзые тэхэрюулдэг байна. Хонин ажалай иимэ ашагтай һайн байһанһаа, мүн хони үсхэбэрилхэ таарамжатай һайн эрхэ байдалай, һуурин зоной үнинэй дүй дүршэлтэй байһанһаа шалтагаалан, республикын колхоз, совхозуудта хонин ажал хүгжөөгдэжэ байнхай.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада республикын хонишод горитой хүдэлмэри бэелүүлээ. Тиигэжэ 1953 оной январиин 1-һээ 1964 он хүрэтэр колхоз, совхозуудай хонидой тоо 572,6 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 1,7 дахин олошоруулагдаа. Һүүлэй зургаан жэлэй туршада (1958—1963 онууд) колхоз, совхозуудай хонидой тоо 1,2 дахин олошоруулагдаһан байха юм. Гэхэ зуура нооһон бүри ехээр хайшалагдадаг болобо. 1953—1963 онуудай туршада 2,8 дахин ехэ нооһон хайшалагдаа. Һүүлэй зургаан жэлэй туршада 624 тоннoор гэхэ гү, али 1,2 дахин ехэ нооһон хайшалагдаһан болоно.

Хонидой тоогой горитойгоор олошоруулагдаһанһаа боложо, хониной мяхан ехээр абтадаг болоо. Жэшээлэн хэлэбэл, республикын колхоз, совхозууд 1963 ондо бүхыдөө 13 мянган тонно шэгнүүртэй 360 мянган толгой хони гүрэндэ худалдаа һэн. Энэнь бүхы худалдагдаһан мяханай 40 процентнь болоһон юм.

Эмхидхэлэй бодото хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэһэнэй, хонидой үүлтэрэй һайжаруулагдаһанай ашаар иимэ амжалта туйлагдаа. Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай хонин һүрэг нарин, нарибтар нооһотой. Бүхыдөө абтаһан нооһоной 98 процентнь 1963 ондо нарин, нарибтар болоһон байна. Һүүлэй арбан жэлэй туршада хонидой үүлтэрэй һайжаруулагдаһанай ашаар хонин бүриһөө 1 килограммаар ехэ нооһон хайшалагдадаг болоо. Олон колхоз, совхозуудта хонин бүриһөө 3,5—4 килограмм хүрэтэр нооһон абтана. Саашадаа хонидые бүри һайнаар эдеэлүүлээд, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри зүбөөр ябуулаад байгаа һаа, бүхы колхоз, совхозуудта хонин бүриһөө 3—3,5 килограмм нооһо сохом хайшалдаг болохобди.

Баргажанай, Зэдын үйлэдбэриин управленидэ хонин ажал ехээр хүгжөөгдэнэ. Эдэ управленинүүдэй ажахынуудта эдлүүриин 100 гектар бүридэ 81,69 хонид, 207,182 килограмм нооһон хүртэнэ бшуу.

Эдэ управленинүүдэй зарим ажахынууд, жэшээлбэл, Борьёогой совхоз, Карл Марксын нэрэмжэтэ (Баргажан), XX партсъездын нэрэмжэтэ (Зэдэ) колхозуудта эдлүүриин 100 гектар бүхэндэ 100 хонин, 300 гаран килограмм нооһон хүртэдэг байна.

Республикын хүдөө ажахын хүгжэлтэтэй юрэнхы дээрэнь жэшээлбэл, хонин ажал яһала амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Гэхэ зуура хонин ажал саашадань хүгжөөхэ бүхы арга боломжонууд хэрэглэгдэнэгүй. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада энэ гол шухала һалбаримнай хүгжэлтөөрөө нэгэ хэмдэ тогтонхой. Кабанскын, Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта, Захааминай, Ахын зарим колхозуудта хонид үсөөржэ, ашаг шэмэнь доошолжо байна бшуу. Бүхы дээрэнь хэлэхэдэ, эгээ ашагтай һайн һалбаримнай — хонин ажал хүгжөөлгэ горитой дутагдалтай. Хэрбээ тусхай хэмжээнүүдые саг соонь бэелүүлээгүй һаа, хонин ажал ашаг олзо багатай, юрын һалбари болоходоо магад. Хонин ажалые саашадаа түргөөр хүгжөөхын зорилгоор 1964—65 онуудай туршада бодото хэмжээнүүдые абаха шухала.

Хайшан гээд хонин ажал хүгжөөлгэдэ иимэ дутагдалнууд тохёолдооб?

Хонин һүрэгнай үүлтэрэйнгээ талаар шэнэдхэн хубилгаданхай. Шэрүүбтэр нооһотой урданай хонинһоо 2—3 дахин ехэ нарин нооһо үгэдэг хонид колхоз, совхозуудта бии болонхой. Гэхэтэй хамта хонидой тоо толгой горитойгоор олошоруулагдаа. Зүгөөр эдэ хонидто хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлдэгдэдэггүй байгаа. Хонин бүхэндэ нэгэ центнер үбһэ эдюулээд байхада, абтахал нооһон, мяхан абтаха гээд зарим хүнүүд ойлгодог байгаа бшуу. Хонидто талха тарияанай зүйл үгэлтэгүй гэжэ бодогдодог һэн. Гэхэ зуура үбэлэй үедэ нэгэ хонидо 2—3 центнер үбһэ, 2—2,5 центнер һолоомо, 30—50 килограмм талха тарияанай зүйл, 3—4 центнер шэмэтэ тэжээл үгэхэ хэрэгтэй.

Абаһан хурьгадаа ямаршье һаань, гарза хоролтодо оруулхагүйл гэжэ оролдодог. Энээнһээ шалтагаалан, хурьгадай шэгнүүр эхэһээ һалгаагдахадаа 14—16 килограмм, заримаанинь 10—11 килограмм болодог һэн. Һайса мяхажаа, томо болоогүй хурьгад саашадаа биратай мал болодоггүй, үбэлдөө гарзалдаг байгаа. Игэжэ нарин нооһотой хонидой ашаг шэмэнь доошолуулагдадаг һэн. Шэнгэн, дан нарин нооһотой хонид бии боложо эхилээ. Тон нарин, шэнгэн нооһотой болоһон хонид олоор гарзалдаг байна бшуу. Хонидые үрэжүүлгэ олон ажахынуудта ямаршье түсэбгүйгөөр, удаан болзор соо хэгдэнэ. Энээнһээ боложо, олон отаранuудта 3 һарын туршада хонидой хурьгалалга үргэлжэлдэг. Тиигэдшье нэгэ отарын хурьгадые нэгэ доро бэшэ, харин хэды дахин таһалжа эхэһээнь һалгааха саг болодог. Манай олохон ажахынуудта абтаһан бүхы хурьгадай дүрбэнэйнь нэгэ хуби бэдэрдэг хусануудаар үрэжүүлэгдэдэг байна. Зарим ажахынуудта искусственна үрэжүүлгэ ёһын тэдыдэ үнгэргэгдэдэг. Харин үнэндөө эрхим үүлтэрэй хусын үрэ хэрэглэхээе искусственна үрэжүүлгэ хэгдэдэг. Дэрээнэй совхоздо 1963 ондо һайн үүлтэрэй хусанууд үрэжүүлгэдэ саг соогоо бэлдэгдээгүй һэн. Тиимэһээ муу үүлтэрэй хусануудай үрэ хэрэглэхэ ушартай болоо. Энэнь ямар хойшолонтойб гэхэдэ, хонидой үүлтэр муудадаг, түрүүшынхеэ үрэжүүлэгдэһэн хонидой шэгнүүр 30—32 килограмм болодог. Үүлтэр муутай байхадаа яагаад томо хонид бии болохоб?

«Восход» колхоздо энэ жэлдэ 1782 эхэ хонидһоо 1217 хурьгад гэхэ гү, али 100 хониһоо 68 хурьгад абтанхай. Ахалагша хонишон Федор Кириллович Шашин 100 хонин бүриһөө оройдоол 60 хурьга абаһан байна. Үрэжүүлгын үедэ хэрэглэгдэһэн бэдэрдэг хусануд ототой хонидые олохо аргагүй байгаа бшуу.

Манай олон ажахынуудай отаранuудта **эрэ, эмэшье, элдэб наһанай хонид сүг ябуулагдадаг.** Хонидые нооһонойнь шанар шэнжээр илгажа харууһалха тухай ехэ дутуу дундануд бии.

Бусад область, хизаарнуудта орходоо манай республикын хонин һүрэг ондоо эрхэ байдалда хүгжөөгдэһэн байна бшуу. Тиимэһээ үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэрииe хаа хаанагүй нэгэ адляар бэшэ, газар газарай онсо илгаае харaада абажа бэелүүлхэ хэрэгтэй. Гэбэшье олон зооветмэргэжэлтэд энээниие һайса хараада абадаггүй.

Хонин ажал эрхилэлгэдэ иимэ олон дутагдалнуудай тохёолдоһонһоо боложо, республикын колхоз, совхозуудта, нэгэ хонин бүхэн дээрэ хубаахада, 8—9 килограмм мяхан (амидын шэгнүүрээр), 2,6 килограмм нооһон абтана.

Хуушанайхяар саашадаа хонин ажал эрхилхэ болоо һаа, ашаг шэмыень дээшэлүүлжэ шадахагүйбди, хямда сэнтэй нооһон, мяхан ехээр абтахагүй, ажахынгаа энэ гол һалбариие саашадань ехээр хүгжөөжэ шадахагүйбди.

Ерэхэ табан жэлэй туршада нооһо, мяха эрид ехээр абадаг болохо зорилго республикын хүдөө ажахын урда табигданхай. Һайн үүлтэрэй хонидые олоор лэ үсхэбэрилээд байхадаа, энэ зорилгоёо бодотоор бэелүүлхэбди.

Хонин бүхэнһөө эгээл ехэ нооһо, мяха хямда сэнтэйгээр абадаг болохын зорилгоор хонин ажалаа хүгжөөхэ ёһотойбди.

Һайн үүлтэрэй хонидые олоор үсхэбэрилдэг боложо, республикын колхоз, совхозууд 6300—7000 тонно хүрэтэр нооһо абаха гэхэ гү, али эдлүүриин 100 гектар бүхэндэ 260—300 килограмм нооһо хайшалха байна. Харин 1963 ондо республикадамнай 3630 тонно гэхэ гү, али эдлүүриин 100 гектар бүхэндэ 151 килограмм нооһон абтаһан юм. Зургаан жэлэй туршада нооһо абалга 1,7—2 дахин ехэдхэгдэхэ, 28—29 мянган тонно хүрэтэр хониной мяхан абтадаг болохо аргатай. Хэрбээ нэгэ хонин бүхэн дээрэ хубаабал, 2,6 килограмм нооһон хайшалагдадаг һаа, 3,5—3,6 килограмм хүргэгдэхэ, амидын шэгнүүрээр 10 килограмм мяхан абтадаг һаа, 16 килограмм хүргэгдэхэ байна.

Дээрэ дурсагдаһан продукци абахын түлөө 1 миллион 800 мянган, 2 миллион толгой хонитой болохо хэрэгтэй. Мүнөө үедэ эдлүүриин 100 гектар бүхэндэ 58 хонин хүртэдэг һаа, хонидоо игэжэ олошоруулаад байхадамнай, 75—80 хонин хүртэхэ ушартай. Манай һанахада, хонин ажал ехээр хүгжөөһэн районуудай хонидойнгоо тоо толгойе горитойгоор олошоруулха ушартай. Зэдын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта эдлүүриин 100 гектар бүхэндэ 90—100 хонин хүртэхэ болоно. Гэхэ зуура хонин ажал эрхилдэг гол ажахынуудта эдлүүриин 100 гектар бүхэндэ 110—120 хонин хүртэхэ ёһотой. Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Хориин (Яруунагүйгөөр) үйлэдбэриин управленинүүдтэ эдлүүриин 100 гектар бүхэндэ 80—85 хонитой болобол зүйтэй. Тэндэхи зарим ажахынуудтань 100 гектар бүхэндэ 100—110 хонитой болохоор. Баргажанай үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта 100 гектар бүхэндэ 81 хонин хүртэнэ. Харин эндэ 100 гектар бүхэндэ 90—95 хонитой болбол һайн байгаа. Үйлэдбэриин бусад управленинүүдэй ажахынуудташье хонидой тоо яһала олошоруулхаар. Улаан-Үдын, Түнхэнэй, Кабанскын управленинүүдэй ажахынуудта нигэжэ хонидой тоо олошоруулжа болохо байна.

Хонин ажалай продукци хайшан гэжэ, ямар аргаар ехэдхэхэ, һайн үүлтэрэй хонидые олоор үүсхэбэрилхэ болонобибди.

I. Хонидой тоо түргөөр олошоруулха шухала

Республикын колхоз, совхозуудта бүхы хонидой 58,6 процентнь эхэ хонид, эмэ түлгэнүүд болоно. Олохон ажахынуудта эхэ хонид, түлгэдынь 60 гаран процент хүрэдэг. Искусственна үрэжүүлгые амжалтатай һайнаар эмхидхээд байхадаа, жэл бүри хонидойнгоо тоо олошоруулха аргатайбди. Тиигэжэ эрэ хурьгадай 80—90 процентые 7—9 һаратайдань тус бүхэндөө 30 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр тушаажа болохо. Игэжэ хониной мяха ехээр абадаг болохоор, үнэ сэнгыень хямдаруулхаар байна. Искусственна үрэжүүлгые эрхимээр үнгэргэхын зорилгоор эхэ хонидые һайса мяхажуулха, таргалуулха хэрэгтэй. Гэхэ зуура нэгэ отарада наһа наһаараа, нооһонойнгоо шанараар адли хонидые байлгаха шухала. Мүн һайн үүлтэрэй хусануудые, бэдэрдэг хусануудые һайса, хүрэхөөр бэлдэхэ, искусственна үрэжүүлгэдэ хэрэгтэй зүйлнүүдые хүсэдөөр бэлдэхэ ёһотой.

II. Хурьгадые түргөөр түлжүүлжэ, томо болгохо хэрэг шадамараар эмхидхэхэ

Хурьгад эхэһээ һалгаагдаагүй байхадаа, эдэниие, эхэ хонидыень һайнаар эдеэлүүлхэдэ сүүдхэдээ 200—250 граммаар шэгнүүрээ нэмэдэг. Эхэһээ һалгаагдахадаа тус бүриин шэгнүүр 30—33 килограмм болодог. Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин олохон ажахынуудаар энэ жэл ябажа харахада, хурьгад түрүүшын һарада сүүдхэдээ 250—300 граммаар шэгнүүрээ нэмэнэ бшуу. Хурьгадаа хүхүүлдэг хонидой, хурьгадайнь багаар эдеэлүүлэгдэдэг дээрэһээ саашадаа хурьгадай шэгнүүр биратайгаар нэмээгдэнэгүй. Сүүдхэдээ 200 грамм нэмээгдэхээр аад, оройдоо 100 грамм тухай нэмээгдэнэ. Эдэ хурьгад муугаар харууһалагдажа, намар оройдоо 20—25 килограмм шэгнүүртэй байна бшуу. Һайнаар харууһалаа һаа, тус бүридөө 40—45 килограмм шэгнүүртэй болохо һэн. Хурьгадай иимэ бага шэгнүүртэй байһанһаань шалтагаалжа, тэрэл жэлээ гүрэндэ тушаадаггүй байнабди. Игэжэ нооһоной, мяханай үнэ сэн дээшэлнэ. **Хонин ажалые түргөөр хүгжөөхэ асуудалай гол шухала зүйлынь хурьгадые һайнаар түлжүүлгэ болоно.** Хурьгад намар тус бүридөө 30—35 килограмм шэгнүүртэй болгогдохо ушартай. Нэн түрүүн шиидхэхэ асуудалнай эгээл энэл даа. Энэл зорилгоёо заабол бодотоор бэелүүлхын түлөө эхэ хонидоо үрэжүүлгын хаһа болотор хүшэ шадал һайнтай болгохо, хурьгалһанайнь һүүлээр эхэ хонин бүхэндэ сүүдхэдээ 1,5 килограммһаа бага бэшэ тэжээлэй единицэ болохоор тэжээл эдюулхэ. Үбһэн дээрэ бодоходо 3,5—4 килограмм болохо байна. Мүн хонидоо һайн байрада, зүбөөр харууһалха шухала ааб даа.

III. Хонидто хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлдэдэг болохо

Хонид эдихэ тэжээлэйнгээ 40—50 процентые (тэжээлэй 200—250 единицэ хараанай) бэлшээридэ ябажа эдихэ. Бэлшээриин нэгэ гектар бүхэндэ хоёр хонин хүртэхэ ушартай. Бэлшээриин гурбанай хоёр хубиие хонид эзэлхэ болоно бшуу. Гадна тарияанай һууриda, хэнзэ ногоотой сабшалангай газарта бэлшэжэ эдеэлхэ. Бэлшээриин нэгэ гектар газар 400 тэжээлэй единицэ үгэдэг болохо ёһотой гэжэ хараалнаабди. Харин мүнөө үедэ энээнһээ хоёр дахин бага тэжээлэй единицэ үгэнэ бшуу. Хонин ажал түргөөр хүгжөөхын зорилгоор нэн түрүүндэ бэлшээри зүбөөр хэрэглэдэг болохо ёһотойбди. Бэлшээриингээ газар түргэ түргэн һэлгүүлжэ, зүбөөр хэрэглэдэг болохо хэрэгтэй.

Юрын энэ эрилтэ сахяагүй гээшэ һаа, хонид бэлшээриеэ муудуулха, зунай сагта эдеэлхэ ногоогүй болошо болохо. Энээнтэй хамта бэлшээриин газарые һайжаруулха, уһажуулха, тэрээн дээрэ хони адуулха, хонишодой байра байдалые түхеэрхэ асуудалнуудые энээнтэй хамта шиидхэхэ хэрэгтэй. Зарим зарим ажахынуудта ногоо тариһан бэлшээринүүдтэй болобол һайн. **Һайн бэлшээригүй һаа, хони үсхэбэрилхэнь бэрхэтэй, тэдээнһээ ашаг шэмэшье абтахагүйнь** эли ха юм даа. Хонидо бусад тэжээл хэды шэнээн хэрэгтэй болохоб? Манай дээрэ заагдаһанай тухай ашаг шэмэ үгэдэг хонидтой байбал, нэгэ хониндо эды шэнээн тэжээл бэлэдхэжэ эдеэлүүлхэ гэбэл: 2,5 центнер үбһэн, 50 килограмм, тарияа талханай зүйл, 3 центнер шэмэтэ тэжээл, 2—2,5 центнер һолоомон. Эды шэнээн үбһэ тэжээл хонидто бэлдхээгүй саггаа хонин ажалые ашаг шэмэтэй болгохо гухай хэлсэлтэгүй. Хонин ажалда үбһэ тэжээл хүрэхэ хэмжээтэйгээр бэлэдхэхын тулада хээрын сабшалан багадаха байна. Сабшалангай ургаса дээшэлүүлжэ, гектар бүриһөө 12—15 центнер ургаса абаһанай, үбһэн болохо тэжээлэй ургамалнуудые (70—100 мянган гектар), шэмэтэ тэжээл 50—70 мянган гектарта, тарияанай зүйл 60—70 мянган гектарта тарибал, энэ асуудал шиидхэгдэжэ болохо байна. Бүхы хахалагдадаг газарай дүрбэнэй нэгэ хубиие хонин ажалда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ зорюулха шухала.

Хонидто гаргашалагдадаг тэжээлые дээрэ заагдаһан нормын ёһоор (мүнөө байһан өөрын үнын ёһоор) абаха болоо һаа, өөрынь үнэ сэн хоёр дахин ехэ болохо, тиихэдэ хонин ажалһаа орохоор хараалагдаһан продукциин олзо доход 1,5 дахин ехэ болохо болоно. Жэшээнь совхозуудта энэ тоо иимэ байха гэбэл: жэлэй эхиндэ нэгэ хонин 24—25 түхэригэй олзо оруулха, тэрээниие хараалгада 23—24 түхэриг гаргашалагдаха, тиихэдэ тэжээлэй единицэ бүхэнэй 5 мүнгэтэ байхадань үбһэ тэжээлэйнь гаргаша 12—13 түхэриг болоно. Игээд байхадаа хонин ажал олзотой байгаашье һаа, ашаг ехэтэй боложо шадахагүйнь ойлгосотой. Эгээл иимэһээ үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэдэг болохотоёо хамта тэрэнэй үнэ сэнгые хямдаруулха шухала. **Тэжээлэй нэгэ единицэ 3 мүнгэнһөө үнэтэй болохо ёһогүй.**

Үбһэ тэжээлэй өөрын үнын ехэ байдаг ушар хадаа мал ажалһаа, илангаяа гахайһаа абтадаг продукциин өөрын үнын ехэ байдагай нэгэ шалтагаан болоно.

Агрономууд хадаа үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ асуудал шиидхэхэтэеэ хамта тэрэниие хямдаруулха тухай бодолсохо ёһотой.

IV. Хонин ажалдахи шэглэл, племенной хэрэг

Нарин нооһотой, нооһо-мяханай хонин ажал хүгжөөхэ хэрэг республикадамнай гол шэглэл болгожо абтаһаар үнинэй. Гадна хонин ажал эрхилдэг багахан районуудта, жэшээнь Аха, Түнхэн, Кабанскын районуудта нарибтар нооһотой, мяха-нооһоной шэглэлтэй хонин ажал эрхилхэ хэрэгтэ анхарал табигдадаг болонхой. Хонин ажалдахи эдэ шэглэлнүүдэй зүб байһые бодото байдал буруушаадаггүй гэжэ тухайлнаабди. Дээрэ заагдаһанай ёһоор республикын хонин ажал үүлтэрэйнгөө талаар үндэһөөрөө хубиланхай. Зарим ажахынуудта, жэшээнь Борьёогой, Сэлэнгын, Анаагай совхозуудта, Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ, Сэлэнгын Тельманэй нэрэмжэтэ колхозуудта болон бусад ажахынуудта ашаг шэмэ ехэтэй хонидой зарим зарим отаранууд бии болгогдонхой, ашаг ехэтэй зарим малнууд бии байна. Гэбэшье бүхыдөө республика дотороо харабал, хонин ажалһаа эрхим һайн үрэ дүн абтанагүй. Юун дээрэһээб? Эдэ бүгэдэ хадаа гансахан үбһэ тэжээлһээ, хонин ажал дээрэ хүдэлдэг хүнүүдһээ болоно бэшэ. Хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэд шэнэ үүлтэрэй хони бии болгоо, тэрээндээ шэнээр хандаха ёһотой байгаа. Олон ушарта эгээл энэнь—шэнээр хандаха ябадал үгы байһаар. Шэнэ, холимог үүлтэрэй хонид бии болонхой, эдэмнай нарин гү, али нарибтар нооһотой Австралиин хонид шэнги бэшэ ха юм даа. Хэдэн зуун жэлэй туршада бии болгогдоһон хонин һүрэг хадаа түл түрэсэншье шэрхи болоһон байха. Иимэ газарта малые ехээр илгангүйгөөр томо отаранууд болгожо болоно, мүн хонидто хусашье табижа болоно. Манайда хэдэн арбаад жэлэй турша соо жэл бүри хонидоо нарин нягтаар илгаха (бонитировко), тингэхэдээ һайн муу талыень хаража үзэхэ шухала. Зарим зоотехнигүүд энэ хэмжээнүүдые бэелүүлдэг, зариманиь бонитировко хэжэ туршадаг. Гэбэшье энэ ехэ хүдэлмэри заримандаа дүүргэгдэдэггүй, энээндэ ехэ эрдэм шадабари хэрэгтэй. Бонитировко хэһэнэй һүүлээр ондо ондоо классай, наһанай, эрэ эмэ хонид, эреэ мараан нооһотой хонид тэдэл отарануудтаа үлэшэдэг байна. Иимэ болоходоо хусануудые зүбөөр шэлэхэнь бэрхэтэй. Энээнэй һүүлээр хонин ажалдахи племенной хүдэлмэри бусайданги гэһэн дэмы яридаан ажахынуудта гарадаг. Эгээл иимэһээ хонин ажалдахи племенной хэрэгэй гол зорилго хадаа бүхы колхозууд болон совхозуудта хонидые нарин нягтаар илгаха (бонитировко хэхэ шухала. Энээнэй һүүлээр эрэ эмынь, наһанайнь, нооһонойнь шанарай, классайнь зэргээр отарануудые бүридүүлхэ хэрэгтэй.

Хойшодоо шэнээр илгагдаһан хонидой харууһые тааруулжа эмхидхэхэ шухала. Игэжэ илгаһанай һүүлээр хонидой отаранuудта хусануудые шэлэхэдэ бэлэн болоно. Юуб гэхэдэ, тэдэнь гүрэнэй станцинуудта байна ха юм. Бонитировко эсэслэн дүүргэхын тулада хонидые һайса мэдэхэ, тиихэдээ һайн бэетэй хонидые илгаха шухала. Мэргэжэлтэ гээшэмнай хэрэгтээ дурлаха ёһотой. Бонитировко хэжэ шадаха, бэрхэ зоотехнигүүд манайда олон, зүгөөр эдэнэрнай ажал хэрэгтээ ёһотоор дурладаггүй муутай. **Бонитировкые эсэслэн дүүргэхэ гээшэмнай хонин ажалдахи эгээл орёо, гол шухала хэмжээн мүн болоно.** Энэмнай ажахын бүхы һудаһые дайрадаг байна бшуу. Юуб гэхэдэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэ, колхозой правлениин, совхозой дирекциин, партийна организациин хамааралгагүйгөөр энэ хүдэлмэриие хэхын аргагүй. Гэбэшье олон ажахынуудта энэ хүдэлмэри иимээр эмхидхэгдэдэггүй, хонидой шэхэндэ түмэр хабшаад лэ саарһанда бэшэлгээр зоотехнигэй ажал дүүрэдэг. Ажахын олон хүтэлбэрилэгшэд мэргэжэлтэдээ энэ хэрэгтэ дуратайгаар хүмүүжүүлдэггүй, эхилһэн хэрэгыень эсэстэнь хүргүүлдэггүй муутай.

Энээндэ нэгэ иимэ жэшээ харуулая. Хэжэнгын совхоз хони үсхэбэрилдэг томо ажахы юм. Манай хүдөө ажахын институдай зоотехническэ факультет дүүргэһэн Мирон Хантаев эндэ главна зоотехнигээр хүдэлдэг. Институт дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр хонин ажалай хэрэгээр һонирходог байгаа. Хони үсхэбэрилгөөр һайн мэргэжэлтэ болохо аабза гэжэ найдаад, энэ хүниие бонитёрнуудай нэгэ жэлэй дээдэ һургуулида эльгээгдэһэн байгаа. Энээниие эрхим һайнаар дүүргээд, совхоздоо бусажа ерэһээр хоёр жэлһээ үлүү болоо байна. Теэд хонин ажалдахи хэрэгынь ямар болонхойб?

1963 оной августын эхеэр эхэ хонидой бүхы отаранuудта элдэб наһанай, эрэ эмэ хонид, ондо ондоо классай хонид байба. Мүртэйгөөр бэлэдхэнгүйгөөр хонидой үрэжүүлгэ эхилээ. Энээнэй гэмээр хэдэн олон хурьгад дутуу абтаха болоно. Үнгэржэ ерэхэдээ Хориин үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник Р. Х. Бадмаевай мэдүүлһэнэй ёһоор мүнөө жэлдэ нарин, нарибтар нооһотой эхэ хонидһоо эреэн мараан үнгэтэй шэрүүбтэр нооһотой хурьгад олоор гараха ёһотой. Бонитерой хэһэн ажалай үрэ дүн иимэл даа. Нүхэр Хантаев элдэб эсын даалгабари дүүргээд ябадаг байгаа, тиихэдэ совхозой директор нүхэр Дугаров иимэ ябадалтай эбсээд, ажалыень шэглүүлээгүй. Эдэ бүгэдын үрэ дүн энэл даа.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Знамя Ленина» колхоз хонин ажал барагаар эрхилдэг томо ажахы юм. Бонитер нүхэр С. Б. Бадмаев эндэ зоотехнигээр хүдэлдэг. Сибириин болон Алас Дурна зүгэй хонин ажалай мэргэжэлтэдэй семинарта хабаадагшад 1963 оной хабар энэ ажахын хонидые хараа һэн.

Эхэ хонидой хоёр, зуһагуудай 1 (шэлэмэл, эрхим) отара, ута һүүлтэй хурьгадай отара семинарта хабаадагшадта харуулагдаа һэн. Бэшэ отаранuудые энэ колхоз харуулха аргагүй байгаа. Юундэб гэхэдэ, племенной хэрэгэй эрилтын ёһоор иимэ отаранууд бүридүүлэгдээгүй байба. Ута һүүлтэй хурьгадай гүйлдэжэ ябахые харaад, семинарта хабаадагшадай олонхинь толгойгоо һэжэрээд, энэ колхоздо нарин нооһотой хони үсхэбэрилгын культурын муу байһан тухай хоорондоо хөөрэлдэжэ байгаа агша һэн. Тус колхозой түрүүлэгшэ Ц. С. Семенов 1964 ондо иимэ дутагдал байхагүй гэжэ найдуулаа һэн. Энэ колхоз тухай юундэ хэлэгдэнэб гэхэдэ, бонитер нүхэр Бадмаев ажал хэрэгээ бэелүүлхын тулада ехээр нэтэрээгүй, тиихэдэ нүхэр Семенов бонитерой оролдолгодо ёһотой дэмжэлгэ хэнэгүй.

Хонин ажал үсхэбэрилдэг томо ажахынуудта зоотехнигүүд-бонитёрнуудые байлгаха хэрэгтэй. Эдээнэй ажал хэрэгые дэмжэхэ, шэглүүлхэ шухала.

Шэрүүн нооһотой хонидые нарин нооһотой болгожо хубилгахын тулада республикамнай ондоо областьнуудһаа, хизаарнуудһаа советскэ меринос, алтайн, грозненско, забайкальска, красноярска, прекос үүлтэрэй хусануудые олоор асарһан гээшэ. Эдэ үүлтэрнүүд үүргээ дүүргэнхэй. Игээд нарин нооһоной үүлтэрэй, һайн түхэлэй малнуудай бии болоод байхада буряад хонидой шуһые эдэ үүлтэрнүүдэй хусануудай шуһантай саашадаа холижо болохогүй. Гэбэшье өөһэдын хусануудай дутуу байһан дээрэһээ эдэ үүлтэрэй хусанууд хэрэглэгдэһэн зандаа. 800 мянган эхэ хонин соо олон ондоо классай, нарибтар нооһотой элдэб янзын малнууд дайралдана. Тиимэһээ эдээнэй дутагдалнуудые заһаруулхын тулада үшөөл хэдэн жэлэй турша соо алтайн, грозненско, забайкальска үүлтэрэй хусанууд хэрэглэгдэхэ байна. Тиимэһээ иимэ хусануудые үсөөнинэгөөршье һаа асардаг байха юм. Олон ондоо үүлтэрэй бии байһанһаа айлтагүй, харин республика доторнай хонидой племенной ажахынуудай үгы байһан ушар аюултай байна. Иимэ ажахынуудай байгаа гээшэ һаань искусственна үрэжүүлгын станцинуудта һайн хусануудые абадаг байха һэмди. Тиимэһээ хониной племенной хоёр гурбанһаа үсөөн бэшэ ажахынуудые байгуулха гээшэ тон шухала болоод байна. Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Хориин үйлэдбэриин управленинүүдтэ нэгэ-нэгэ иимэ ажахынууд байгаа һаа зүйтэй. Иимэ ажахынууд бэдэрэгшэ-хусануудые үгэлсэдэг байха һэн.

Бүхы ажахынууд хуса хурьгадые томо болгодог болохо ёһотой. Юуб гэхэдэ, бэдэрэгшэ-хусануудаар өөһэдынгөө эрилтые ажахы бүхэн хангаха ёһотой. Гэбэшье олон колхозууд болон совхозууд иимэ хусануудаар ехэ дуталдадаг гээшэ. Республика доторнай бүхы хусануудаар хангагдаһан арбаад лэ ажахы бии. Жэшээнь Борьёогой, «Эрдэм», Сэлэнгын совхозууд, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ болон бусад колхозууд үрэжүүлдэгшье, бэдэрдэгшье хусануудаар хангагданхай. Тиигэн гэхэдэ олонхи ажахынууд III, IV класс удай муу шанартай, үг гарбалыншье мэдэгдээгүй, юрэдөөл шэмхэгдээгүй үлэшэһэн хусануудые бэдэрэгшэ болгожо хониндоо табиһаар зандаа. Эгээл иимэ хусануудһаа бүхы хурьгадай дүрбэнэйнь нэгэ хубинь, эреэ мараан, шэрүүбтэр нооһотой хурьгад абтадаг байна бшуу. **Хонин ажалдахи иимэ хорото ябадалтай хахасаха саг болоо.**

Анханда Түнхэнэй аймагта оролог ажахынуудта хусанууд тэжээгдэдэггүй, ондоо тээһээшье асарагдадаггүй байгаа. Эндэхи ажахынуудтахи хусануудһаа мууе олохонь бэрхэтэй. Гэбэшье, 1963 ондо Дагестанһаа асарһан нарин нооһотой элүүр энхэ залуу 17 хусые искусственна үрэжүүлгын станциһаа мяханай комбинадта сэхэ тушааһан байна. Эдэ бүгэдэмнай үйлэдбэриин управлениин зүбшөөлгөөр хэгдэһэн байна.

Ажахы бүхэндөө өөһэдын хусануудые тэжээжэ томо болгохо тухай асуудалые гурбадахи жэлээ табижа байнхайбди. Ажахынуудта даалгабариншье үгтэһэн байха. Гэбэшье, энэ асуудал һууриһаа хүдэлөөдүй зандаа, Хониной түрэжэ байха үедэ олон ажахынуудта эрэ хурьгадые илгаха һэдэлгэ гаргагдадаг байна, зүгөөр хурьгадые эхэһээнь һалгаха үедөө эдэмнай тоорилдэшэдэг, тусгаар отара болгогдодоггүй, нигээд лэ дүүрэдэг байна. Анаагай совхозой зоотехник Я. Имегеев, Удын совхозой зоотехник Ж. Громов гэгшэд нэгэ үедэ эрэ хурьгадые тэжээжэ томо болгохо хүдэлмэри яһала һайнаар эмхидхэһэн байдаг бэлэй. Эрхимэй эрхимүүдынь үрэжүүлгэшэ хусанууд болжо хэрэглэгдэдэг байба. Теэд мүнөө болоходо, эдэшье ажахынуудта хусануудые тэжээхэ хэрэг бусайданхай. Борьёогой, «Эрдэм», Чисаанын совхозуудта мүнөө жэлдэ яһала һайн хурьган хусануудые тэжээжэ байнхай. Мүн Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз энэ хэрэг тухайдаа мартадаггүй.

Өөһэдын хусануудые тэжээжэ томо болгохо гээшэ хонин ажалдахи гол шухала зорилгонуудай нэгэн болоно, энээндэ хонишодой гол анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Нарибтар нооһотой мяха-нооһоной хони үсхэбэрилхэ тухай хэдэн үгэ. Дээрэ заагдагша республи хан районуудта иимэ тух хони үсхэбэрилхэ шухала н да тоологдоноб? Нэгэдэхеэр, онуудта иимэ хонид дадан ги байна; хоёрдохёор, эдэ ра иимэ хонидто үбһэ тэжэ хэмжээтэйгээр бэлэдхэгдэх дахяар, энэ зоныи эрхэ иимэ түхэлэй хонид нарин хонидһоо ехэ ашаг шэмэ бэдэхеэр, нарин нооһотой ороходоо иимэ хонидһоо ба абтахашье һаа, тэрэнэйнь бага үнэтэй байха (сабе ехээр абтаха, 1963 онһоо нэ, цигайска үүлтэрэй ноо ехэ болоо). Эсэстэа нарибта гүрэндэмнай хэрэгтэй ха ю

Нарибтар нооһотой хони рилхэ хүдэлмэри түрүүшэ тада ябана, тиимэһээ энэ дүн тухай хэлэхэнь эртэш Кабанскын, Түнхэнэй үйлэ управленинүүдэй колхозу совхозуудай хонишод манай эхэ хонидой шүһантай Хойт казай үүлтэрэй хусануу холиходо хурьгадынь томо, байдаг гэжэ тоолоно. Иимэ хурьгадые нарин нооһотой хурьгадтай хамта хаража т гохоһо эдэнь түргэн томо б намар таа эхэһээнь һалгаха т то 2 килограммаар худа, ноо хоёр дахин үтаар ургаад бай манай түрүүшын тоо бари харуулба.

Улаан-Үдын гүрэнэй иску на үрэжүүлгын станцида Хой казай үүлтэрэй хэд хурьгад хусануу хусэд һайнаар эдэ дээд байдаһаа 1963 оной се дунда зэргээр сүүдхэдэ 27 маар таргалжа байба, тиигэж зэргээр 76 килограмм татаа. нэгэ хуса 78 килограмм сүүдхэдэ 320 граммаар байба. Хойто-Кавказай үүлтэр хусаһан хусануудһаа энэл с дунда зэргээр 10,1 килограмм хайшалагдаад, энээнэйнь үнэ түхэригтэ болоо. Тиихэдэ үүлтэрэй хусануудай тус бү 11,7 килограмм нооһон хайш жа, эрхимдэ тоологдоод, 62 46 мүнгэтэ болобо. Манай рес кын эрхэ байдалда Хойто-К үүлтэрэй мал 1 килограмм галхадаа 51 грамм сэбэр нооһ дэг, тиигэжэ гансал грозненск тэртэ булигдадаг байна. Г станцини дэргэдэ Хойто-Кавка лимол үүлтэрэй хоёр хуса то гогдоһон байгаа. Эдэнэр 4 һар 36 килограмм, тиихэдэ 10 даа 57 килограмм татажа Эдэнэй нэгые гаргахада мах 32 килограмм татаба. Нарибт һотой, мяха-нооһоной хони рилгын арга боломжо эгээл байнал даа.

Хонин ажалдахи племенной мэри ябуулха тухай асуудалы тыенъ эли тодоор ойлгоо бди?

Үшөөл ойлгогдоодүй гэжэ лаха хэрэгтэй. Бидэнэр колхоз лон совхозуудта байһан холи нидые һайса шэнжалжэ үзэөгү зэгыгөөр ойлгогүй байнабди. иимэһээ тон һаяар, экспедиц яаралтайгаар энэ дутагдала дүүлхэ зорилго табинабди. Э педициин материалнуудай х хонин ажалда племенной х ябуулха саашанхи хэмжээну хёохо шухала.

Экспедициин иимэ шэнж хоёр жэлэй турша соо ябу бүхы хонин һүрэгэй 20-до биениэ шэнжэлэгдэхэ байна. хонидыеи" яажа шэнжэлхэб?

Ажахынуудай зооветеринар гэжэлтэй хонин ажалдахи өөһэдөө гүн гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, тоо бүридхэл һа ха тиигэжэ бүхы хүдэлмэр хэмжээнүүдые ябуулха ёһотой.

Республика доторнай гүрэ менной станцинуудта, искусс үрэжүүлгын гүрэнэй станци туршалгын станцида, хүдөө институтда олон тоото зоовет на мэргэжэлтэд хүдэлжэ байда нэр ажахынуудай мэргэжэлт һалхаһа ёһотой. Гадна эдэ з лэйнь талаар хусануу шалгаха, племенной малай гү нуудые—ферма, ажахы заво байгуулха хэрэгтэ туһалха, лэн эрдэмэй, түрүү дүй түйлалтануудые эдэбхитэйгэ тэрүүлхэдэ туһалха болоно. дунданууды суглуулан согсол шэ, харин эдэ гол шухала нуудта мэргэжэлтэд гол хандуулбал һайн бэлэй.

Хонин ажал хадаа респуб гол һалбари, тиихэдэ олонхи бэриин управленинүүд болон нуудай хүдөө ажахын гол һалбари болонги хадань энэ хала хэрэгтээ бүхы юумээ жа шадагдаагүй, плангаа ажалые хүгжөөлгэдэ бээ гүй байна хабди гэжэ һана

Манай табиһан асуудалну тэрэшэлэн хонин ажалые ашаг болгохо арга зам тухай хони зетэнүүдэй хүудаһануудаар лан һанамжаа хэлэхэ бэ найдагдажа байгдана. Энэ ветеринарна мэргэжэлтэдэй илангаа ехэ шухалаше

М. ИЛЬ

Р. ПИЛДА

РСФСР-эй композиторнуудай секретариадай нүүдэл заседаниин эхилээд байхада

БУРЯАД ХҮГЖЭМЭЙ ЖОЛОО БАРИГША

...дарта Байгал-арюухан далай ...рaадайм баярые суурхажа байнаш. ...гэростройн ерээдүй гайхамшаг галай ...рaизан хүсэндэнь долгилон байнаш.

... шүлэгэй түрүүшын мүр ун... ...айгаа сасуу хүн бүхэнэй ...нда дуунай аялга зэдэлшэдэг. ...бликымнай буряад,ород ...хэ багагүй энэ дуу шэхэнэй ... сэдьхэлэй зугаа болгон яба... ...внээнээ арадайл дуун гэ... ...лгодог байха. Энэмнай ан... ... композиторой зохёоһоншье ...радай болоһон дуун шуу.

... дууе мэдэхэгүй, дуулаагүй ...жэ манай республикада бай... ... Аба һайхан ороноо, Эхэ ...д нютагаа магтаһан энэ дуун ...нагүй зэдэлдэг.

...дарта Байгал» гэжэ энэ ...манай Буряадай композитор ...р Дампилович Аюшеев зо... ... юм. Үгэнь поэт Цэдэн Гал... ...й. Анхандаа нэгэ хүнэй бэ... ... зохёол хожомоо арадай зо... гэгдэжэ, айхабтар үр... дэлгэрхэ ябадал гээ... ...тэрэ зохёолшын мэргэжэл ...арние, арад зонтоёо няг... ...лбоотой байһые, арад зо... ...оо һанал бодолые харуулдаг, ...эрмэлзэлыень зурагладаг ...ень элирүүлнэ бшуу.

...дар Дампилович Аюшеев ...оциин урда тээ мянга юһэн ...рбан хоёр ондо түрөө һэн. ...һанниинь барга харанхы үе... ...эрөө. Дандар багадаа үзэхэ ... үзөө, хараха юумые хараа. ...у Октябриин хурса элшэ ...р гэрэлтүүлэгдэһэн Буряад ...й республика боложо түб... ...дэнь, Дандар мэтын үгытэй ...уряад хүнэй хүбүүд, басагад ... гаталха дали жэгүүр урга... ...дые хамхалха хатуу хүсэтэй ...о, һанаһанаа абаха, һарбай... ... хүрэхэ аргатай болобо.

...ан дуган тээшэ ошоһон хар... ...д үбһэ ногоогоор ургажа, со... ...юблэл, һургуули, хамтын ... түб тээшэ шэнэ харгынууд ...иние татаба.

... харгынуудай нэгээр үгытэй ...лай олон сурба үхибүүд гар... ...м барижа, хүхюутэй согтой... ...убаба. Энэ хадаа буряад хү... ...хаанда үзэгдөөгүй арюун, ...ы шэнэ харгы, эрдэм ухаа... ...рьёл өөдэ тэгүүлһэн харгы ...

...ан-Үдэдэ һаяхан нээгдэһэн ...адай уран һайханай техни... ... ошожо орохо гэһэн тон зүб, ... харгые Дандар шэлэбэ. ...хэнэй аймагай Хэрэн нюта... ...рба найма наһатай Дандар ... энэ уран һайханай техни... ... һураһан жэлнүүдтээ хуур ... мэргэжээ бэлэй. Дандар ...ев тон бэрхээр һурадаг, хуу... ... наадахынгаа хажуугаар ... дуулалсадаг, бүри дээшээ ...а орохо бүреэ улам ургажа, хоорые хүтэлбэрилдэг болобо.

Дандар Аюшеев Улаан-Үдэдэ һуража байхадаа, дуу зохёохо бэлигээ харуулаа һэн. Залуу композитор республикынгаа хүдөө нютагуудаар ябажа, арадай дуунуудые бэшэжэ абадаг, тэдэнээ гуримшуулжа, ното дээрэ найруулан тааруулдаг, мүн арадай дуунай нүлөөн доро өөрөөшье дуунуудые бэшэдэг һэн.

Уран һайханай техникумшье амжалтатайгаар дүүргэгдэбэ, теэд хүбүүн энээгээр һанаагаа дүүрэбэгүй. Арад зоной оюун мэдэрэлые, ажал хэрэгыень харуулһан бодото дуу хүгжэм бэшэхын тулада, хүгжэмэй дээдэ һургуули — консерватори дүүргэхэ хэрэгтэй.

Свердловск. Оронуймнай хүгжэмэй дээдэ һургуулинуудай нэгэн — Мусоргскиин нэрэмжэтэ Ураалай консерватори. Тэндэ Дандар Аюшеев профессор Маркиан Петрович Фроловой хүтэлбэри доро композитор болохо мэргэжэл шудалжа эхилээ һэн. Консерваторидо һураһан жэлнүүд Дандар хүбүүе хүгжэмэй ехэхэн культуратай танилсуулба, оюун бэлигыень элирүүлжэ, саашанхи замыень тодолон, урагшань дабшуулба.

Дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ совет хүн зон нягтаар жагсажа, фронт дээрэшье, колхоз нютагуудааршье хархис булимтарагшадта эсэргүүгээр тэмсэбэ. Энэ үедэ Дандар Аюшеев консерваторидоол һураһаар байба. Тиихэдэ дайсанай харата хүсэндэ эсэргүү тэмсэлдэ Дандар Аюшеев өөрынгөө хүгжэм дуугаар хубитые оруулдаг байгаа. Тэрэ үедэ «Мэргэн сокол Гастелло», «Илахабди», «Үһөөгөө абая» гэхэ мэтэ дуунуудые бэшээ һэн.

Совет сэрэгшэдэй Волго шадар илалта туйлаһан хүхюун баяртай мэдээсэл дуулажа зоригжоһон Дандар Аюшеев энэ гайхамшагта илалтада зорюулжа, томохон симфоническа зохёол бэшэһэн юм.

Иигэжэ мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлэн, улам уран хурса хүгжэм байгуулжа эхилээ бэлэй. Студент Аюшеевэй багша Маркиан Фролов энэ үедэ түрүүшын буряад оперо дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан юм. «Энхэ — Булад Баатар» гэһэн оперын байгуулагдаһан түүхэ Дандар Аюшеевэй нэрэтэй нягта холбоотой. Бэлигтэй студент, ерээдүйн композитор хүбүүн багшадаа сэнтэй зүбшөөл үгэдэг байгаа.

Мянга юһэн зуун дүшэн гурбан ондо Дандар Аюшеев Ураалай консерватори дүүргэжэ, композитор мэргэжэлтэй болоод, түрэл Буряадаа бусажа ерэбэ.

Залуудаа бэшэһэн томохон зохёолнуудайнь нэгэн — симфоническа оркестрэй наадаха Нэгэдэхи сюитэнь болоно. Энэ зохёолынь арадай дуунуудай аялгаар найруулагдаһан гэхэ гү, али арадай аман зохёол дээрэ үндэһэлһэн хүгжэмтэ зурагланууд гээшэ. Сюитэ дүрбэн хубитай: «Саян уула», «Хатар наадан», «Тала дайда», «Марш». Эдэнь хоорондоо нягта холбоошьегүй һаа, байгаалиин бардам аашануудые болон арад зоной байдал харуулан зураглана. Удхаараа нэгэдэхи, гурбадахи хубинуудынь ехэ һонирхолтой. «Саян уула» соогоо байгаалиие иигэжэ хүгжэмэй инструментнүүдэй аялгаар зураглана: виолончелиин уянгалһан абяан дуулдаад, тэрэниие дахаһан олон струнна инструментнүүдэй солгёон аялганууд гаража, номгон байдал, зэнхэгэр уужам хада уулын хүндынүүдые хүнэй һанаанда түрүүлнэ. Тиигэжэ байтараа эдэ аялганууд духовой инструментнүүдэй аялгатай үрдилдөөд хадын оройгоор суурян зэдэлшэһэндэл болоно. Сюитынгээ түрүүшын хубида композитор Буряад дайдынгаа үзэсхэлэн гоё байгаалиие, Саян уула, Байгал далайгаа, үндэр хада, үргэн дайдаяа хоолойн һайхаар магтан дуулана. Гурбадахи хубинь «Тала дайда» эндэ «флейтын абяан гансаардангяар соностожо байтараа, габой болон кларнедүүдэй абяан бии боложо, оёоргүй гүнзэгы талые зураглан, гансаарданги байдал үнэншэмөөр хүнэй сэдьхэлдэ түрүүлнэ-хэзээ нэгэтэ энэ дайдаар байлдаан боложо, баатар хүбүүд тулалдаа гэһэншүү.

Энэ сюитынгээ удаа, 1944 ондо хоёрдохи томо сюитээ бэшээ һэн. Теэд эдэ зохёолнуудынь гүн гүнзэгы удхатай хүгжэмэй түлхюур бэдэрэлгын, туршалгын найруулганууд байгаа. Юуб гэхэдэ, эдэ зохёолнууд соогоо түрэл буряад арадайнгаа шэнжэ хүсэд гүйсэдөөр оруулжа шадаагүй. Эдэнь уран һайханайнгаа талаар гүнзэгы удхатай хүгжэмүүд боложо шадаагүйшье һаа, Дандар Аюшеевэй саашадаа ургалтын харгы замаа сэхэлүүлхэ хэрэгтэнь ашатай туһатай байгаа бшуу. Юрэдөө, хүгжэмшэд бүхэн нэгэл иимэ шата эрхэбэшэ дабажа гарадаг ха юм даа.

Мянга юһэн зуун габяад онуудаар Дандар Аюшеев яһалахан томо томо зохёолнуудые олоор найруулан зохёогоо һэн. Тодорхойлбол: «Колхозой хабар», «Байгал далай дээрэ» гэжэ симфоническа сюитэнүүд, «Буряад орон» гэжэ кантата, «Залуушуулай увертюрэ» гэхэ мэтэ болоно. Эдэ зохёолнуудайнь дундаһаа «Колхозой хабар» гэжэ симфоническа сюитэнь уран найруулгаараа, гүнзэгы удхаараа илгардаг. Энэ сюитэ дүрбэн хубитай. Нэгэдэхи хуби соонь хүдөөгэй ажалшадай ажабайдалые харуулна. Хоёрдохи хубинь «Ажалай һуулээр» гэжэ нэрэтэй юм. Эндээ композитор хүгжэмэй солгёон аялгаар арад зоной баяр зугаа, һайндэр зураглан харуулна. Сюитынгээ гурбадахи хуби сооород, буряад арадуудай аха дүүгэй эбдэршэгүй хани барисаан тухай хөөрэнэ. Зохёолойнь түгэслэл хамтын ажалай хүсэ шадал харуулһан огсом солгёон аялгаараа арадай урма зориг бадаруулан, ерээдүйн холые дуудажа, ажалай баатаршалгада уряална.

Дандар Аюшеев алдарта партияа магтаһан дуунуудые олоор бэшэһэн байна. Жэшээлхэдэ, Ц-Ж. Жимбиевэй үгэнүүдээр зохёогдоһон «Коммунис парти тухай дуун» хүн бүхэндэ мэдээжэ, олоной магтаалда хүртэһэн юм.

Дандар Дампилович Аюшеев һүүлэй жэлнүүдтэ симфоническа сюитэнүүд, поэмэнүүд болон симфоническа зурагланалнуудые олоор бэшэнхэй. Гадна «Анда нүхэд» гэжэ оперонь Москвада мянга юһэн зуун таби юһэн ондо болоһон литература болон искусствын хоёрдохи декадада үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Энэ хадаа Буряадай композиторто юунһээшье ехэ магтаал, юунһээшье үнэтэй шагнал мүн болоо һэн. Декада дээрэ энэ оперо гол һуури эзэлжэ, зохёолшын үбсүүндэ Эхэ оронуймнай эгээл дээдын хайра — Ленинэй ордон яларһан байна.

Мянга юһэн зуун жаран хоёр он Дандар Дампилович Аюшеевэй намтарта шэнэ хүсэ, шэнэ зохёол асарһан жэл гээшэ. Юуб гэхэдэ, композитор Дандар Дампилович Аюшеевэй түрэһэнэй табин жэлэй ой гүйсэбэ. Энээнтэйнь дашарамдуулан, түрэл арадайнгаа уран һайханай хүгжэлтэдэ ехэхэн нүлөө үзүүлһэнэйнь түлөө композиторто Буряад арадай артистын нэрэ зэргэ олгогдоһон байна. Өөрынгөө таби наһанай ойе угтуулан Дандар Аюшеев «Анда нүхэд» гэжэ оперынгоо хоёрдохи хуби — «Эхын хоёр» гэжэ оперо бэшэһэн байна. Тэрэнь Буряадай оперо, баледэй театрта табигдажа, олон түмэниие һонирхуулба.

Һаяхан Дандар Дампиловичтай уулзажа, РСФСР-эй композиторнуудай Союзай секретариадай хуралдаае ямар шэнэ хүгжэм зохёолнуудаар угтажа байна гээшэбта гэжэ асуухадамнай, иигэжэ хэлэбэ:

— Эдэ үдэрнүүдтэ һүүлэй үедэ бэшэһэн хүгжэмүүдыемни гүйсэдхэжэ эхилэнхэй. Тодорхойлон хэлэхэдэ иимэ: «Эхын хоёр» гэжэ оперо (һүүлшын редакци), «Ой тайгын аялганууд» гэһэн симфоническа зураглал, олон шэнэ шэнэ дуунууд, тэрэ тоодо «Ленин тухай дуун» ороно. «Ой тайгын аялганууд» гэһэн симфоническа зурагланални долоон хубиһаа бүридэнэ, удхыень хэлэхэдэ иимэ: Нэгэдэхинь «Үбгэн ангуушанай хөөрөөн», хоёрдохинь «Хүбшэтэ уулын дуун», гурбадахинь — «Хурын наадан», дүрбэдэхинь — «Оронго голой эхиндэ», табадахинь — «Бугын урамдаан», зургаадахинь «Ангуушадай арилхада — ой тайгын амитадта хүхюутэй». Энэ зохёолымни Эрхүүгэй Гүрэнэй филармониин симфоническа оркестр наадана.

«Эхын хоёр» гэжэ оперые, мүн шэнэ дуунуудыемни Буряадай оперо, баледэй театрай хоор симфоническа оркестртэй хамта гүйсэдхэнэ.

Саашадаа ямар түсэбтэй байна, гээшэбта гэжэ асуухада, Дандар Дампилович Аюшеев:

— «Анда нүхэд» гэжэ оперынгоо гурбадахи хуби дээрэ хүдэлжэ байнаб, — гэжэ хэлээ. Тэрэмни энэ үеынород, буряад арадуудай таһаршагүй хани барисаа харуулха юм. Тиихэдэ шэнэ шэнэ дуунуудые, инструментальна хүгжэмүүдые бэшэхэ байнаб.

Дандар Дампилович Аюшеев мүнөө зохёохы һайхан уран ажалайнгаа түлэг дундаа ябана.

З. ГОМБОЖАБАЙ,
Д. САМБОЦЫРЕНОВ.

Кабанск тосхондо хүүгэдэй хүгжэмэй һургуули бии юм. Юлия Серебрякова дүү хүбүүн Серёжотой хамта фортепианаар наадажа һуража байна. Зураг дээрэ: хүгжэмэй һургуулиин багша Н. Е. Грешилова, Юля Серёжа хоёрые концертдэ бэлдэжэ байна.

А. КУРТИГАЙ фото.

...амай залууршадай хуралдаан

...мунизм байгуулагшын ёһо гу... ...баримталан ажаллаха, ажаһуу... ...оролдодог коммунис ажалай ...ингууд — алдарта ажал хэрэгээ... ...бэеэ суурхуулһан түрүүшүүл ...оо сугларжа, жэл соо хэһэн, ...һан юумэеэ согсолон, һанал бо... ...тухайдаа хөөрэлдөөд, саашанхи ... зорилгоёо тодорхойлоо.

...ахан Улаан-Үдын Октябрьска ...ой коммунис ажалай ударни... ... хоёрдохи слёдто хабаадагшад ...иин райкомой секретарь В. Д. ...еевэй элидхэл зүбшэн хэлсээ. ...унис ёһоор ажаллаха, ажаһууха ...өө жэл ерэхэ бүри үргэн да... ...айгаар дэлгэржэ, тэрээндэ ха... ...гшадай тоо улам олошорно. ...ой хэдэн предприяти, 113 цех, ... бригада, 108 халаан, участок, ...ууд коммунис ажалай коллек... ...нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө ...ан, социалис уялгаяа бэелүүл... ...оролдоно. 2000 шахуу түрүү... ... коммунис ажалай ударнигай ...арга бодото ажал хэрэгээрээ ...лна. Нарин сэмбын фабрика, ...нэ модо болбосоруулгын, мя... ...сервын комбинадуудай, мель... ...адай, совнархозой 1-дэхи АТК-... ...болон бусад предприятинуудта ...урысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. ...бэрингөө арга боломжо элй... ... хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ ...лүүлхэ, продукциингаа шана... ...һайжаруулха гэхэ мэтэ асуудал ...хүдэлөөндэ хабаадагшадай гол ...ал хандуулна. Замаймнай за... ...д өөһэдөө ехэ бүтээсэ туйла... ... гадна, түрүү үүсхэл гаргажа, ... амжалта туйлаха хэрэгтэ бу... ... зоригжуулан жагсаана. Имаг... ...түрүүшүүлэй эдэбхи үүсхэлээр, ...ал оролдолгоор үйлэдбэриин ...боломжо хэрэглэгдэжэ, ехэ про... ... бүтээгдэнэ. Эдэнэй гаргаһан ...л бүгэдын шадабари болгожо, ... амжалта туйлагдана. Үрэмдэг... ...Александра Грехневагай үүсхэлые ...һэн районой түрүүшүүл ажа... ...ла бүтээсэ улам дээшэлүүлхэ ... бэдэрһээр. Бүри һаяхан, фев... ...ш мебельнэ, модо болбосоруул... ... комбинадай нүхэд Нефедьев, Бе... ...стных, Воробьев гэгшэдэй бри... ...ууд ажалай нормо 15 процен... ... дээшэлүүлхэ үүсхэл гаргаа. ...ин 63 хүн шэнэ нормын ёһоор ...лажа эхилэнхэй.

...оммунис ажалай түлөө хүдэлөөн... ...хабаадагшад юрэнхы бэлэдхэлээ, ...жэл шадабаряа саг үргэлжэ ...лүүлхые оролдоно. Энэньшье ...осотой. Коммунизм үргэн далай... ...айгаар байгуулжа эхилһэн мүнөө ... һайн бэлэдхэлтэй, мэргэжэлтэй, ... ёһо мэдэхэ хүнүүдые хүмүү... ...лха асуудал гол болгон табигда... ...шуу. Мүн үйлэдбэриин асуудал... ...дые зүбөөр шиидхэхын тула эко... ...ическа эрдэм шудалха шухала. ...ой ямар ехэ аша үрэтэй байһые ...льна, модо болбосоруулгын ком... ...адай жэшээ дээрэһээ хаража бо... ...р. Эндэхи хүдэлмэришэдэй олонхинь экономикын асуудал шудалдаг болонхой. Экономико шудалха кружок, һургуули, семинарта олоһон эрдэмээ үйлэдбэри дээрэ хэрэглэхэ гэжэ тэдэнэр оролдожо, өөһэдынгөө хүдэлдэг участок, цехэй продукциин өөрынь үнэ шэнжэлжэ үзэнэ, тэрэниие бага болгохо арга бэдэрнэ. Мүн үйлэдбэриин технологи нарижуулан һайжаруулха, элдэб гаргаша бага болгохо хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тиигэһэнэй ашаар комбинадай цехүүдтэ ажахын тоосоон нэбтэрүүлэгдээд, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулхын тула тусхай бүридхэл хэгдэдэг болоо.

Шэнэ ёһоор ажаллаха, ажаһуухын түлөө мүрысэгшэд коллективэй гэшүүн бүхэн бэеэ хэр зэргээр абажа ябанаб, гэр бүлэдөө ямараар ханданаб, үхибүүдээ хэр һайнаар хүмүүжүүлнэб, өөрынгөө эрдэм хэр дээшэлүүлнэб гэжэ ходо һонирхоно, ажалай талаар бэе бэедээ туһа хүргэнэ. Иигэжэ «Бултадаа нэгэнэйнгээ түлөө, нэгэн бултанайнгаа түлөө» гэдэг ёһо гурим бодото дээрээ бэелүүлэгдэнэ.

Бултадаа хамтаржа, хүсэ шадалаа нэгэдүүлэн ажаллахадаа шэнэ амжалта туйлахабди гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Тиимэһээ коммунис ажалай түлөө мүрысөө бүри ехээр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ энэ слёт онсо анхарал хандуулаа. Хүниие ажалаар хүмүүжүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Ниитын хэрэгтэ һанаагаа табидаг, хамтынгаа баялигые арьбадхаха гэжэ оролдодог, үнэн сэхэ, ушар ёһо мэдэхэ хүниие хүмүүжүүлхэ гэжэ оролдодог коллективүүд амжалта туйлана. Энэ талаар ямар дүй дүршэлтэй болоһон тухайдаа үгэ хэлэгшэд хөөрэжэ үгэбэ.

Нарин сэмбын фабрикын хүдэлмэришэн Тумурова:

— Би эндэ 18 жэл соо ажалланаб. Тиихэдэ фабрикын ямар байдалтай, түхеэрэлгэтэй байһые, мүнөө ямар ехэ хубилалтын болоһые һайн мэдэнэб, ойлгоноб. Эбтэй эетэйгээр, бэе бэедээ туһа хүргэн ажаллажа, манай коллектив коммунис ажалай предприятиин нэрэ зэргэдэ хүртөө гэжэ хэлэхэ байнаб. Коллективэй гэшүүн бүхэниие зүбөөр хүмүүжүүлхэ, залуушуулда туһа хүргэхэ, дүй дүршэлөө дамжуулан үгэхэ гээшэ ударник бүхэнэй нангин уялга гэжэ тоолонобди.

Совнархозой 1-дэхи АТК-гай бригадир **Волков:** — Заһабарилагшадаймнай бригада 9 хүнһөө бүридэдэг. Бидэнэр бултадаа нүхэр ёһоной туһа хүргэлсэн ажалланабди, һуралсалда бултадаа хабаадалсанабди. Ажалай, ниитын гурим эбдэхэ ушар үни хада усадхагданхай. Бригадын гэшүүд мэргэжэлээ һайнаар шуданхай.

Мебельнэ, модо болбосоруулдаг комбинадай модошо дархашуулай бригадые даагша **Хороших:**

— Долоон жэлэй түсэбөөр манай урда табигдаһан зорилгые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тула тус бүридөө социалис уялга абанхайбди. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, ходо һайн шанартай продукци бүтээхэ, продукцияа техническэ хиналтые таһаггүйгөөр тушааха, үйлэдбэриин культура, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ гэжэ уялга доторoo хараалаабди.

Үйлэдбэриин түсэб үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ коммунис ажалай түлөө хүдэлөөнэй ямар ехэ нүлөө үзүүлдэг, тухай энэ мүрысөө саашань дэлгэрүүлхэ тухай үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ районойнгоо бүхы ажалшадые хабаадалсахыень уряалһан уряа слёдто хабаадагшад батална абаба.

Шэнэ ёһоор ажаллаха, ажаһууха мүрысөөндэ шалгарһан түрүүшүүл партиин райкомой болон райсоведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар, бэлэгүүдээр шагнагдаа.

С. Бардамова.

РЕПОРТАЖ

Хоёр уулзалга

САМОЛЕДНАЙ аалихан доошоо ороһоор Буряад ороной баян нютагуудай нэгэн, захаараа уулатай Захааминда буушаба. «Закаменск — Баян-Гол» маршрудтай шара автобус Сахирай дабаае намдуухан дабаад, хярын эрмэгээр годирон дабхиба.

— Мэнэ хүрэхэбди, — гээд, хажуудам һууһан нүхэрни хэлэнэ.

Эндэхи хярын оройһоо харахада, мүнхэ мүльһэн дуулгата һарьдаг ууланууд мүнгэн сагаан толгойнуудаа үдэшын наран тээшэ дохиһон шэнгеэр аржылдана.

Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Родина» колхозой газар эндэһээ эхилбэ. Борто нютаг. Урдань энэ тала дайда буртаг ногоогоор хушагдашанхай байдаг һэн гэжэ үбгэдэй хөөрөөнһөө эли болоно. Мүнөө энэ тала ажалша зоной ажана һуудаг сэлгеэ һайхан нютаг болонхой.

Бортын эхинэй гүүртэдэ хүрэбэбди. Таби гара наһанай набтаршаг хүн бидэниие угтаад:

— Сайн, сайн. Хаанаһаабта? Аа, городһоо гүт?

— Сагаа һарамнай дулаагаар гараба гээшэ ха.

— Буруумнай булшантай, даагамнай далантай даа.

Хорёо соо наяад гаран буруу үбһэ эдинэ. Зариманиинь мүргэлдөөдшье абана. Тииһээр байтар, бурууша Буда Цыремпилович Жамсаранов хоёр хүнэгөөр дүүрэн бүлеэхэн аарса бариад ерэбэ. Буруунуудынь аарса амтархан шэмэнэ.

— Аарсан гээшэни ехэл туһатай шүдхэр, буруунууднай түрүүн шордогорхон, түлюурхануууд байһан юм. Харин мүнөө харыт. Тажайлдатараа аарса уугаад, үбһэ, комбикормо эдеэд, бүлеэхэн уһаар умдалаад байхадаа, хаана ошохо һэм, һайжарна, — гээд, Буда Цыремпилович малгайгаа заһана.

— Харууһанай аша ехэ ааб даа.

— Намар эдэ буруунуудые тушаажа абахадамни, дан түлюурханууд байгаа һэн даа. Эхэһээ эртэ һалгагдаад, зундаа ёһоор адуулагдаагүй байгаа хаш.

Буда Цыремпилович Жамсаранов — коммунист. Түрэл колхоздоо 30-аад жэлдэ тэрэ ажаллажа ябана. Тэрэнэй ажалые колхозой партийна организаци хаанашье жэшээ болгон табидаг юм.

— Намар байхада, намайе партийна организациин секретарь дуудажа асараад: «Эдэ буруунуудые хараха болобот. Танда тусхай даалгабари болог гээ һэн». Би өөрөөшье түрүүн өөрынгөө хүсэл тухай хөөрэһэн байгааб. Юрэдөө мал дээрэ ябагдана даа. Мал хараһан ама тоһодохо гэжэ үгэ биигшэ, мал харангүй ябабал, хэхэ ажални олдохогүй шэнги байгша — гээд, Буда Цыремпилович хөөрэнэ.

«Родина» колхоздо ажалша түрүү хүнүүд олон. Теэд Буда Цыремпилович Жамсаранов түрүүшүүлэй түрүү болохо юм. Юундэб гээд асуугыт. Жэл бүхэндэ буруу хаража, жэлһээ үнгэрһэн буруунуудые зунай сагта гүрэндөө тушаалганай болоходо, Буда Цыремпиловичэй буруунууд аяар 250—300 килограмм амидын шэгнүүртэй байдаг юм. «Хада майла газар зунай сагай бэлшээридэ таарадаг. Хамшаг үбшэншье хада уулада хомор. Һайхан ногоон, хадын горхоной уһан. Юунэй, хэнэйшье һайжаршахаар аршаанта орон ха юм» — гэжэ Буда Цыремпилович хэлэдэг.

Буруушан Жамсаранов — сельсоведэй депутат. Бүри залууһаа колхозоо хүтэлбэрилһэн, хүн зоной этигэл найдалда хүрэһэн хүн. Борто тосхондо һургуулиин шэнэ байшан барюулха асуудалаар сельсоведэй сесси дээрэ тусхай хөөрэлдөөнэй болоходо, депутат Жамсаранов эдэбхи, үүсхэл гарган, барилгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха эрилтэ табяа һэн.

— Мүнөө һургуули баригдажа байна. Ходо ошожо шалгагшабди. Байгша ондо үхибүүднай шэнэ һургуулида һураха даа, — гээд Буда Цыремпилович энеэбхилнэ.

— Зай, баяртай, буруудайнгаа булшан бүрил томо, тарган болгожо байгыт даа.

— Заатагүй. Эдэмнай мэнэ бодо, тобир хашараг болоод лэ орхихо. Хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, ерэхэ зун буруу бүхэнөө 300 килограмм шэгнүүртэй болгохоб. Мүнөө буруунуудай сүүдхэдээ 500—600 граммаар шэгнүүрээ нэмэнэ, — гээд, Буда Цыремпилович гарыемнай адхаба.

БОРТОҺОО Сагаан Морин нютаг хүрэтэр арбан долоо модо. Хада хангил, хуһан, шэнэһэнэй шэрэнги соогуур харгынь годирно. Наран һаяхан гаража байһан үе. Жабартайшаг.

Урдамнай эмээл моритой хүн бии болобо. Саашаа гүйлгөөд, хүсэгдэхэшье хэбэргүй.

— Яаһан һайн, хурдан моритой хэн гээшэб? — гээд, «Родина» колхозой парторг Цыренжаб Цыденович Цыреновһээ асуубаб.

— Энэш манай почтальон Банзаргаша Шагдурович Долгоров гээшэл даа, — гэбэ.

Одоошье эмээл моритой хүниие хүсэжэ ерэбэбди. Тэрээнтэй зэргэшээд, кабина сооһоо:

— Сайн байна, Банзаргаша Шагдурович! — гэжэ ооглобобди.

— Сайн, сайн!

— Мориёо машинада тээгээд, наашаа һуугыт.

— Үгы ада, миниш «машина» хада уулада хамаагүй юм. Танһаа холошье гээгдэхэгүй.

Арадаа томо гэгшын сүүмхэ үргэлэнхэй. Тэрээн соонь газетэ, журналнууд. Почтальоной малгайн хасабша хиидэнэ, дэгэлэйнь захада ноохон шаарпа боогдонхой. Ёһотойл хамбышан шэнги...

Булаг тужын харгыгаар
Буурал халзанаа табяалби.
«Буряад үнэн» һониниие
Булта зондоо асараалби, — гэһэн дуунай үгэнүүд һанаанда ороодхибо. Эмээл морин сэн бүн болошонхой, хобхо дардам харгыгаар соёрно. Аян зам үшөөл холо даа.

Банзаргаша Шагдурович дүшэ гара наһатай. Сагаан Морин нютагтаа почтальон гэжэ суутай юм. Гурбадахи жэлээ энээгээр хүдэлжэ байна.

— Манай магтаалтай хүнүүдэй нэгэн гээшэ. Мал ажалай хори гаран гүүртэтэйбди. Банзаргаша Шагдурович бултандань газетэ, журнал тараажа үрдеэд лэ байдаг. Колхоз соомнай 164 үрхэтэ айл, мүнөө 150 хэһэг газетэ, журнал захигдана. Эндэ нүхэр Долгоровой оролдолгын аша ехэ байха даа, — гээд, хажуудам һууһан парторг ажаглаба.

Почтальон яарана. Баян-голһоо Борто, Сагаан морин нютагуудта газетэ, журнал, бэшэг, телеграмма асаржа ябана бшуу. Гүүртэ, фермэнүүдэй малшад баярта мэдээсэл, бэшэг, һүүлэй һонин ехэл хүлеэжэ байна ха юм. Ярангүй яахаб. Баян-голһоо Сагаан Морин хүрэтэр аяар хорин гурбан модо, теэд эмнигшэ Банзаргаша Шагдуровичта харгышье холо бэшэ даа.

Сагаагшан гэжэ гүүртэ ерэбэбди. Почтальон Долгоровшье моринһоо бууба.

— Банзаргаша абгай, шэнэ газетэ бии гү? — гэһэн абяан дуулдана.

— Бии, бии. «Советская Россия», «Известия», «Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул» абагты. Бэшэг мүнөөдэр үгы, — гээд, почтальон сүүмхэеэ нээнэ.

— Һайн та. Ходо саг соонь газетэ асарнат.

— КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоолнуудые дүүргэхын түлөө республикымнай ажалшад тэмсэжэ байна, бидэшье оролдохол байхабди. Тиимэ бэзэ, Банзаргаша абгай! — гэбэ парторг.

— Тиим бэд даа. Зай ябахамни, яаранаб, — гээд, соёл сурталай хүдэлмэри олоной дунда үргэнөөр ябуулагшадай нэгэн, «Родина» колхозой почтальон Банзаргаша Шагдурович Долгоров мориндоо мордобо.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Сагаан Морин.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

БОЛГАРИИН ГОРОДОЙ НЭГЭ ҮДЭР

Шэнэ, 1964 ондо Болгариин социалис революциин 20 жэлэй ой гүйсэхэ юм. Шэнэ жэлэй түрүүшын долоон үдэрнүүдтэ Болгариин Коммунис партиин VIII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ Болгариин арадай туйлаһан шэнэ амжалтанууд тухай баяртай мэдээсэлнүүд ерэжэл байна.

Стара-Загора гэжэ Болгариин хуушанай городой юрын нэгэл үдэр тухай һонирхолтой мэдээсэлнүүдые Болгариин хэблэл толилоо.

Урдань — һулаар хүгжэнги нютагай промышленностьтай заха хизаарай бишыхан город мүнөө үедэ республикын гол һайхан промышленна городуудай нэгэн болонхой. Стара-Загора — мүнөө үедэ ургажа байгаа социалис түхэлэй город юм. Эндэнь химигүүд, машина бүтээгшэд, энергетигүүд, текстильщигүүд ажаһуудаг. Гадна, өөрын оперно театр, ехэ симфоническа оркестр, баян библиотекэ, хүгжэмэй һургуули, клубууд, кинотеатрнууд бии.

Тиихэдээ, юрын лэ январиин юһэнэй үдэртэ городой промышленна предприятиин хүдэлмэришэд 400.000 лев мүнгэнэй продукци үйлэдбэрилөө. Социалис Болгариин омогорхол болохо азотнотуково заводто 700 тонно амманиин селитрэ, 315 тонно аммиак үйлэдбэрилэгдөө. Орондоо мэдээжэ болоһон трикотажна фабрика 21.000 һайн шанартай зүйлнүүдые гаргаһан, тамхинай фабрика — 10 миллион дэлхэйдэ суутай болоһон «Солнце» гэжэ сигаретэнүүдые гаргаһан байна.

Энэ үдэр Стара-Загора станцида 25 поезд ерэһэн, товарна поезднууд 35 мянган тонно элдэб янзын ашаа асарһан, тэрэнэй тоодо Советскэ Союзһаа асарагдаһан кукуруза хуряадаг 21 комбайн, квадратно-гнездовой аргаар таридаг 23 сеялкэнүүд.

Городой библиотекэдэ 900 уншагшад ерэһэн. Үдэшэ болоходо городой 2,5 мянга шахуу ажалшад оперно театр, концертнэ заалнуудта, клубуудта сүлөө сагтаа ерэжэ амарһан. Үдэрэй турша соо 5 мянга гаран хүнүүд шэнэ кинонуудые хараһан байна.

Һүниин 12 часта городой хоёр нарайлалгын гэртэ республикын 12 шэнэ эрхэтэд түрэһэн.

Арадай Болгариин бусад городууд болон колхозууд ниимэл жаргалтай, хүхюун ажабайдалтай.

К. Орлова,
ТАСС-ай корр.

Софи.

ЭЛҺЭТЭ ХҮРЬҺЫЕ ҮРЭЖЭЛТЭЙ БОЛГОНО

Сабольч-Сатмар областьдо элһэтэ хүрьһэтэй газарые һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Ехэ хэмжээнэй үтэгжүүлгэ хэрэглэжэ, гүнзэгыгөөр газараа хахалһанай үндэһөөр хара таряанай ургаса нэгэ хольдһоо (0—57 га) — 13—14 центнер, хартаабхын 80 центнер, кукурузын 34—40 центнер хүрэтэр абадаг болоо.

Эрдэм-шэнжэлэлгын институдууд, туршалгын станцинууд кооперативуудта ехэ туһаламжа үзүүлдэг. Жэшээнь, туршалгын ажахын хүдэлмэрилэгшэд (Дьюлатанья) богонихон болзор соо эдеэшэдэг люпинэй сорт бии болгоо. Энээниие хартаабхын, намарай ешмээнэй хуряагдаһанай һүүлээр тарижа болохо юм. Люпин хадаа нэгэ хольдһоо 200 центнерһээ үлүү ногоон тэжээл, 7 центнер хүрэтэр ороохо үгэдэг, гадна, үндэһэндэнь 300 килограмм искусственна үтэгжүүлгэтэй адли тэжээл ехэтэй зүйлнүүд сугларлдаг.

Люпинэй удаа таригдаһан хартаабхын, кукурузын, хара таряанай ургаса нилээд ехэ болоһон байна. Энэ жэлдэ бүхы областьдо 4 мянган хольд газарта люпин тарихаар хараалагдана.

М. Попов,
ТАСС-ай корр.

Будапешт.

ШЭНЭ ПХЕНЬЯН

Корейн Арадай-Демократическа Республикын ниислэл хото — Пхеньян город жэлһээ жэлдэ хубилжа байдаг. 1964 ондо Пхеньянай барилгашадай үмэнэ тон харюусалгатай зорилгонууд табигданхай. Урдынь мэтэ үргэн дэлисэтэйгээр гэр байрануудай барилгын хүдэлмэри ябуулагдаха. Энэ жэлэй эсэстэ 13.200 бүлэ шэнэ байрада орожо түбхинэхэ, 160 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай культурна ажаһуудалай зургаанууд байгуулагдаха. Пхеньянай долоон шэнэ кварталнуудай барилга түгэсэхэ. Городто болон ойро шадар газарта сэсэрлиг, амардаг газарнууд олоор баригдаха. Тэдонгай мүрэн дээрэхи Рекра арал дээрэ ниислэлэй ажалшадай амарха газар болохо юм. Пхеньянай хойто зүгтэхи Ренгак хада дээрэ амаралтын байшан баригдаха.

Мэнэ һая Пхеньянда троллейбусууд орой үгы байгаа юм, харин мүнөө жэлдэ эхэ орондоо бүтээгдэһэн шара улаан троллейбусууд городой хэдэн гудамжануудаар харагдадаг болонхой. Мүнөө үедэ бии байһан троллейбусна лининүүдһээ гадна, үшөө 11 километр утатай лини татагдаха юм.

Советскэ Союзай туһаламжаар, совет мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар баригдажа байһан теплоэлектроцентралиин түмэр бетонно торхонууд Пхеньянай бүхы газарһаа тобойжо харагдадаг. Тус ТЭЦ 400 мянган киловатт хүсэтэй болохо. Энэ жэлдэ электростанциин 150 мянган киловатт хүсэтэй түрүүшын ээлжээн энэ жэлдэ ашаглалгада үгтэхэ ёһотой.

П. Гришаев,
ТАСС-ай корр.

Пхеньян.

Вьетнамай Демократическа Республика. Уонгби Хайфон хоёрой хоорондохи лини дээрэ баригдаһан трансформаторна станцинуудай нэгэниинь юм. Зураг дээрэ: трансформаторна станци Советскэ Союзай туһаламжаар станци ороной эгээн томо станци харуулагдана.

ВИА — ТАСС-ай фото.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1964 оной мартын 3.

ХАЛУУН ОРОНОЙ АЙЛШАН

Хабаровскын хизаар ороно шэнжэлгын музейдэ һонирхолтой экспонат — далайн «фергат» гэжэ нэрэтэй томо шубуунай мануули һаяхан табигдаба. Мантан томо энэ шубуун Номгон, Энэдхэг океануудта байрладаг юм. Урдань — 1926 ондо Хабаровскын музейдэ ангуушан С. Чарушников халуун оронһоо ниидэжэ ерэһэн «фергат» шубуунай мануули бэлэглэһэн гэхэ.

Һаяхан баригдаһан нүгөөдэ «фергат» шубуунинь Комсомольск-на-Амуре город шадархи Мылка нуурай дэргэһээ баригдаа юм. Томо шубуунай бэеынь ута 81 сантиметр болоно. Тиихэдэ далинь хоёр тээшээ 188 сантиметр. Халуун ороно хуйтэн уларилаар һэлгэһэн шубуунай ниидэлгые тусгаар һонин ушар гэжэ тэндэхи эрдэмтэд тоолоно.

КИДһЭЭ — ЗУРГААН ЗУЛЗАГАН

Кит загаһа баридаг «Советская Украина» гэжэ флодойхид баһа нэгэ һонин ушаралтай дайралдаа. Тэдэнэр 16 метр утатай кит загаһа барижа баазадаа асарһан байгаа хэш. Харин тэрэ кидээ задалан гэһээнь, аяар зургаан зулзаган дотонь байба ха. Эгээл томо зулзаганиинь 230 сантиметр, эгээл заахаинь 88 сантиметр ута байгаа.

Нэгэ кидһээ зургаан зулзаганай гаралга баһал хомор уэгдэл юм. Далайн томо амитад ехэнхидээ нэгэ зулзага, зарим даа хоёр үргэбэн зулзага түрэдэг.

(ТАСС).

КИНО. Түрэһэнһөө тэлеэшэнь дээрэ

Элдэбын олон фильмнүүдые бидэ харадагбди. Тэдэ фильм бүхэн аюрхэ садхэл хүдэлгэжэ шадаха аал? Хүнэй инаг дуран, хуби заяан алишье талаһаань гүнзэгыгөөр харуулагдаа болбол, ямаршье фильм хүнэй ухаандаа хэзээдээшье мартагдахагүйгөөр хадуугдаха бшуу. Тэнюун һайхан инаг дуран. Ямар хүн атаархахагүйб? «Түрэһэн шуһан» гэжэ фильм бусад олон фильмнүүдһээ онсо шалгарна. Формынгоо талаар тон юрын, харагша бүхэндэ ойлгосотой юм. Тэрэнь угаа һайн. Юундэб гэхэдэ, иимэрхүү темэнүүдые харуулһан зарим фильмнүүд формынгоо талаар ехэ орёо, харагша бүхэндэ ойлгосогүй байдаг.

Фильмын гол герой танкист Федотов шархатаһанай һүүлээр гэртээ амаралтада ерэнэ. Гэртээ арай хүрөөдүй ябахадаа, голой эрьеэдэ нэгэ залуу эхэнэртэй ушарна. Тэрэнь һалашанаар худэлнэ. Эхэнэр хүнэй хэжэ диилэхэгүй хүндэ хүшэр ажалда нэрбэгдэһэн тула нюур шарайнь урьшалаатажа, зударжэ эхилэнхэй. Гэбэшье залуухан соггой ниодэтэнь уйдажа, уярха ябаһанай һудар сахаа байнагүй, харин саашадаа үшөө шударгыгаар ажаллахаб гэһэн эрмэлзэл найдабари ошотоно. Ямаршьеб тиимэ таагдалагүй хүсэн танкист Федотовые һөөргэн, тэрэ һала тээшэ хүтэлнэ. «Юундэ гэртээ ошоногүйбши?» — гэжэ залуу эхэнэр хадь дахин һурана. «Би хаанаһаа мэдэхэбиб? Өөрөө гайханаб» — гэжэ Федотов хэрүүшэгээр хэлэнэ. Зүрхэ сэдьхэлэйнгээ гүн сооһоо сорьелжо бэйдаа дуранайнгаа ниусые даб дээрэ эдэжэ аргагүй дээрһээ гэртээ ошохошье, ошохошьегүйгөө ойлгон ядажа зал болоно. Энээнһээ хойшо бүри һүүлээрнь гэртэнь ороно. Үлэн ухибүүдынь хаража һуухада, ямар хүсэн намайе иишэ асарха баатай болооб, юундэ гэртээ ошонгүй ондоо хүнэйдэ хонохоёо үлөөбиб гэжэ гайхана.

Тус фильм уран һайханайнгаа талаар яһала наринаар зохёогдоо. Ямаршье уеда хүнэй дутын нүхэр, аха дүү болоожо, туһа хайрлажа хүргэжэ ябахада баһашье гоё жаргал гэшэ. Энэ гансаһые инаг дуран тухай хэлэгдэнэ бэшэ, харин хүнэй хуби заяан, хани барисаан, заншал бэ ёһо гурил аюрхэ худэлгөөмөөр харуулагдана. Хүн бүхэн энээнииe харахадаа, үниндэ үнгэрһэн гү, али саашанхи хуби заяан тухайгаа бодото дээрэнь бодохол байна. Тиингүй аахаб. Дайнай үедэ иимэрхүү ушарнууд яһала байгаа һэн бшуу.

Соня һалашан нэгэн оошоо ябахэ сүлөө саг оройдоо мэдээгүй юм. Ошохошье гэжэ һанаа һаань, эсэһэн сусаһанһаань гү, али үхибүүдээ гансаарууланнь орхихоёо зүрхэлөөгүй ябаа гэжэ һанаштай. «Клубта ошоё», — гэжэ Федотовой урихада, үни заяанай клуб тээшэ харгылаагүй Соня: — «Хайшан гээбши? Юугээ бэдэржэ тиишэ ошохо хүнбиб?... Хүбсаһа хунар мууханаар намтай харгалжа ябахаяа эшэхэлши», — гэжэ үнэн зүрхэнһөө мэдэрбэшье, ошохо ошохошьегүйгөө ойлгон ядажа залаа болоно. Энээниинь бүри буруушаашагүй. Ажал худэлмэридөө диилдэжэ, үхибүүдтэе баригдаа ябашье, залуу наһанай бурыалма охин гансаархаа залидагагүй бшуу. Тэнюун һайхан садхэлтэй хүнэй урилгадань арсахань баһа хайшааб. Сонин образ гүнзэгыгөөр гаргагдаа. Зобоо тулааһые һаа, урмаа хухаржа уаран уйдажа ябанагүй, хэхэ гэжэ һэлхэлэжэ ябаа шударгыгаар бүтээхэ баһа гадна, хүнэй инаг нүхэр болохо хүбитайб гэһэн дура найдабаряа зүрхэнэйнгөө өөрто нюужа ябаһаниинь тон шухала. Артистка В. Артамане Сониин образые зүбөөр, бэлиг шадабаритайгаар бүтээлүүлжэ шадаа юм. Худөөгэй юрын эхэнэрэй хүшэр ажал баһамханаар хэдэлээ гэдна, гэр дотохи ядуу дутуу байдалаа эхын ёһоор гэрэлтүүлжэ, үхибүүдтэй энхэргэн дулаанаар хандажа байхыень хараадаа үнэншэнгүй аргагүй. Кино хаража байхадаа Соня тэр зууратан зобожо, тулжа ябаһанаа мартаад, мексикын ардай уян нүгарахй хүгжэмэй ирдүрэ аялгыда зэлэгдэн, унэр баян амгалан байдалай долгиндо угшдуулна һуугаа бэшэ гү. Хэзээ нэгэтэ дураддаһан нүхэрөө заал һаа олохоб гэжэ найдана. Энэнь хадаа артистнын горитойхон амжалта гээшэ.

Яһала бэлиг шадабаритай артист Е. Матвеев гансаһые танкист Федотовой ролиие амжалтатайгаар гүйсэдхөө байна. Толстойн «Воскресенье» гэжэ романаар хэгдэһэн хоёр серитэ фильмдэ князь Нехлюдовай роле амаргүй гоёор наадаһан байха. Нехлюдов Федотов хоёрһай онсо хоёр маяг шэнжэтэй, өөрын эрмэлзэлтэй образууд аяб даа. Тиихэдэ герой бүхэнэйнь үе саг тэд ондоо. Шэнэ заншалай совет хүнэй абари зангые, шэнжэ түхалые алишье талаһаань зүбөөр харуулжа, олонэй зүрхэ садхэл булаажа шадахын тула бага бэшэ бэлиг шадабари бэдүй дуршалтые хэрэгтэй бшуу. Федотовые хаанашье харанабди. Хүдөөгэй клуб соо кино табина, голой нэгэ эрьеэдэ нүгөө эрье хүрэтэр һалда татана, эбдэрһэн тракторые засахана, Европын томо город болон хүдөө тосхонуудые алуурна дайсадһаа сүлөөлэнэ.

«Түрэһэн шуһан» гэжэ фильм дайнай үедэхи байдал харуулна. Гэбэшье дайн дажарай даршин утаа, һомо бомбонуудай тэһэрхэ, үхибүүдэй бархиралдаан, шархатаһан солдадуудай зобохо тулиха байдалые харанагүйбди. Энэнь режиссерой түйлалта гээшэ. Өөрын арга шадабари хэрэглэжэ, олон фильмнүүдтэ харуулагдаһан байнай ушар үйлэнүүдые дабтаагүйнь угаа һайн гэжэ һанагдана.

Танкист Федотов Соня хоёрой хоорондохи харилсаа, инаг дуранай оньһые таажа һуухадаа, хүн бүхэн тэдэндэ атаархаха ба һанаа садхаалаа зобохоше байна. Гурбан үхибүүтэй Сониие хайрлажа шаналһаһаань болоно Федотов тэрэндэ дурлана бэшэ. Инаг дуранайнгаа таагдашагүй оньһон хайра шаналалһаа дулдыдаһагүй бшуу. Һүүлээрнь, дайнай дууһаһан хойно, гэртээ ерэжэ байхадаашье, Сонитой уулзаһан ушараа бури мартанагүй. Ямар аргаар колхоз һоо нэгэ мэшээг шиниисэ асаржа үгэһэнөө, кабинай гэжэ хэн хүн үхибүүдтэйнь хөөрэлдэһөөгөө һанана. Тиигэхэдэ Сонин тухай худал хуурмаг үгэ хүүр, хоб хошоо тараһан байна. Федотов энээниинь үнэншэнэгүй. «Би нэгэшье солдадые угтагша, хүлеэгшэ нэм. Тэрэмни намда кино харуулаа, ядажа тулижа байхадам нэгэ мэшээг шиниисэ асарлаа, үхибүүдтэм түрэл эсэгэ шэнгээр хандагша байгаа. Харанхы һүни ерэхэдэнь би тэрэниие ябадалаарнь тангиша, үдэжэ нэгэнзэ угтагша һэм. Тэрэнһээ ондоо солдадые би тангишагүйб» гэжэ Сониин мэдэрхэдэ, Федотов аюрхэ садхэлээ уярна. Худал хуурмаг үгэ хүүр тараагдашта дураа гутана. Садхэлэйнгээ бэе барьжа жаргалаа олоһон танкист Сонитой хуби заяагаа холбожо, гурбан үхибүүдэйнь бүри хүлээлангүй өөрынгөө түрэл хүбүүд шэнгээр хүмүүжүүлжэ, зүб харгыда оруулхаб гэһэн эсэгын харюусалга үүргэ өөртөө абана.

Иигээд лэ фильм дүүрэдэхөо гээд түрүүшээр һанаштай. Юундэб гэхэдэ, темэнь бүхы дээрээ хүсэд шиидхэгдэжэ, зорилооо хүсэлдүүлэн Федотовой гэр бүлэ саашадаа ажа жаргажа ябаха бшуу. Энээнэ ямаршье һэжэгэл байнагүй. Тэдэ Соня гэнтэ үбшэлэжэ наһа барана. Иимэ шиидхэбэри тон зүб гэжэ һанамаар. Юуб гэхэдэ, фильмын саашадахи хүгжэлтэнь һонингүй болохо һаа. Хэрбээ Сониин амиды үлөө һаа, үхибүүдэйнь түрэл эсэгэ һөөргөө ерэхэшьегүй һэн ха. Ерээшье хадань, Соня тэрэниие ойро дүтэ уэхэгүй бшуу. Һүүлдэнь үхибүүдэйнь түрэл эсэгэ ерэнэ. Тиимэһээ фильм дотор хэлэгдэһэн орёо хүшэр уйлэ, шор зоболон ба баяр баясхаланай холбоо барисаа элирхэ, шиилдэһэн зангилаа одоошье задаржа эхилнэ. Дайнай хүшэр хатуу үедэ түрэһэн үхибүүдээ тэрьелжэ, фронтдо ошохогүйн тула элдэбын арга мэхээр бэеэ нюужа, хоргодожо ябаһан зайгуулшан үхибүүдэйнгээ, танкист Федотовой урда хэжэ байриха болоно. «Амяа хараад, арһаа хэдэрээд» ябаһан хүйхэр үхибүүд тухайгаа юу бодожо ябааб? «Дайнай ёрдо бүхы муу юумэн хамагдаха бшуу» гэжэ найдабашье, үе сагайнгаа ба арад зоноойнгоо урдаа хатуухан харюу үгэжэ зэргэтэй.

Хойто эсэгэ, түрэһэн эсэгэ... Үхибүүдэй саашанхи хуби заяан шиидхэгдэнэ. Хайшан гэхэб? Хойто эсэгээ орхижо, түрэл эсэгэдэ ошохо гү? Тиихэдэ үхибүүд түрэл эсэгэдээ орхиулһанаа үшөө мартаагүй. Хэзээшье мартахагүй. Түрэһэн шуһан зүрхэнэй абяан хоёр энэ мүргэлдэнэ. «...Шуһан. Шуһан гээшэ юун бэ, би мэдэнэгүйб? Федотов манай нүхэр, аба гээшэ. Өөһэнһөө һайн һайхан садхэлтэй аба шэлэжэ, бэдэржэ гэжэ гү. Иигэжэ хэлэжэ байхада яһала энэртэй...» гэжэ Эдик хүбүүниинь хэлэнэ.

Энэ харюусалгата хөөрөө шагнажа байхадаа, бидэ Федотовой абари зангайнь нэгэ һалаае дүтөөр ойлгонобди. Ганса Федотов шэнги хүнүүд һайхан садхэлтэй, хатуу зориготой үхибүүдые хүмүүжүүлжэ шадаха бшуу. Тус фильм мүнөө сагай эрилтын ёһоор бүтээгдэһэн байна. Хүн бүхэн энэ фильмые харахадаа дайн дажар һүжэрөөгшэдэй үзэн харан яджа, хэзээдэшье иимэ муухай гай тодхор дахин бү дайралдаг лэ гэжэ нюдаргаа зангидаха, шүдөө шангаар зууха байхаал.

Түрэһэн шуһан' зүрхэнэй абяан хоёр энэ мүргэлдэнэ. Алинииньинь илааб? Энэ фильм хараһан хүн өөрөө таана аабза.

М. ОСОДОЕВ.

МОСКВА. Барилгын синтетическэ материалнуудые үйлэдэг Мытищинскэ комбинат зунай гэрнүүдые бариба. Иимэ гэр барилгада синтетическэ материалнууд болон модоной зорги хэрэглэһэн хабтагайнууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Зунай гэрнүүд шадарай районудта баригдаха. Эндэнь зунай үедэ табан хүн ба... юм. Химиин промышленн... саашадань хүргөөнэ, ажалнадаа амархы... бүри олоор бариха арга олгобо. ... мянган гэрнүүдые барихань. Ажалшадай амархын ... Энэ жэлдэ тус комбинат ту... Клязьминска сөөрэмэй оршон тойрон пластмассова зуйл... хэгдэһэн гэрнүүд олоор баригдаха юм. Зураг дээрэ: 4—5 ... амарха зунай гэр харуулагдана.

ТАСС-ай фотохрони...

Спорт. КОНЬКИ

Городой «Динамо» стадион дээрэ һургуулиин һурагшадай конькигаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэргэгдэһэн байна. Мүрысөөнэй түрүүшын удэр уридаанай конькигаар наадагшад соонсоо Железнодорожно районой Шевчук Л., Октябрьска районой Мададаева Г., Советскэ районой Тюменцева Л., эдиршүүл — Түнхэнэй Пантелеев В., Советскэ, Железнодорожно районуудай түлөөлэгшэд Ухабин Ю., Музыка О. гэгшэд эрхимлэнэ. Хоккей наадаһые конькигаар уридагшадай дундаһаа Түнхэнһөө ерэһэн эрэшэ дүүнэр Тамара, Галя Халтагаровантан, городой хоёр районой түлөөлэгшэд Клименищева Г., Ахмедзянова Р., эдиршүүл Конев (Железно... но районой), Маклоев А. (С... районой), Захаминай Дмитри... Балжанов В. гэгшэд шал... байна.

Городой коллективууд... болоһон мүрысөөнэй дүн... хада Советскэ районой һу... эрхимлээ. Хоёрдохи, гу... һуурииуудые Железнодо... районой, Закаменск городо... рагшад эзэлһэн байна.

Худөөгэй һурагшад ... Түнхэнэй команда шалгарн... рүү һуури эзэлһэн юм. ... сооһдо эрхимлэһэн команд... ба һурагшад дамжуулгын ... грамотануудаар шагнагда...

О. ЗАЙК...

ЮРЭ БУСЫН ҮБЭЛ

Корейн Арадай Демократическа Республикада энэ жэл тон дулаан үбэл байба. Хойто Корейдэ энэ жэлэй үбэл сагай загарин тэдэ олоолиг байһантай дашарамдуулан, КНДР-эй түбэй метеорологиин станциин ажалтан Лим Ке Сан гэгшэтэй өөрынгөө корреспондентын хөөрэлдэһэниие «Пхеньян синмун» газетэ толилбо.

Пхеньянай райондо январь һара соо дундые баримталхада хүйтэнэй хэмжээ 8 градус байдаг һэм. Мүнөө жэл минил 3,2 градус хүйтэн байба. Иимэ дулаан уларил январь һара соо 1916 ондо тохёолдоһон байна. Январь һарада бороо орохо ябадал тон хомор уэгдэдэг юм. Гэбэшье энэ жэл Пхеньянай болон тэрэнэй ойрын районуудай хүн зон январиин 11-нэй удэр бороондо нэбтэ шобото сохоулһан байха юм. Энэ зуун жэлэй үедэ январь соо бороо орохо ябадал хоёрхон удаа — 1914, 1927 онуудта — уэгдэһэн байна. Корейн метеорологуудай багсааһанаар мүнөө жэл Корейн хахад арал дээрэ хабарай уларил урда урданайхиһаа эртэ эхилхэ байха — гэжэ «Пхеньян синмун» газетэ бэшэнэ.

Павел Гришаев, ТАСС-ай корреспондент. Пхеньян.

ДҮРБЭН ХҮЛТЭЙ ТУҺАМАРША

Удэр бүри нэгэл сагта городой гуламжаар нохой хүтэлһэн хүн үнгэрдэг. Автобусой зогсоол газарта хүрөөд байхадаа, шоно шэнги түхэлэй тэрэ нохойнь ухаатай нюдөөрөө эзэеэ хараад, «Зай, ерэбэлди даа» гэһэншүү байдаг. Автобусой дүтэлхые дуулаад, хүлеэжэ ядан, гиинадаг.

Автобус зогсобо. Эзээ дахуулан, нохой досоонь оробо. Өөрынь һуудаг һууриин эзэлээтэй байгаа һаань, сүлөөлхыень байдаажаа, һууша хүниие нохой хамараараа түлхөөд абадаг.

Автобусой долоо дахин байһанай һүүлээр нохой үүдэндэ дүтэлдэг. Тиигээд лэ эзэнтээ ажал руугаа ябадаг шуу. Цехэй үүдэндэ һуугаад, эзэнэйнгээ ажалаа дүүргэжэ бусахые хүлеэдэг юм.

...Энэ уэгдэл бидэ зохёогоогүйбди. Энэ хүнһай Н. Котов гээшэ. Тэрэ Московско областиин Серпухов хотодо ажаһуудаг. Нерэнь Джолли гэжэ нэрэтэй. Зүүн Европын үүлтэрэй овчарка юм. Тэрэ республикын түбэй һургуулида һургагдажа, һохор хүнэй газаршан болоно.

Гурбан жэлэй саада тээ Московско шадархи Вешняки гэжэ тосхондо хүнэй дүрбэн хүлтэ нүхэдые һургаха иимэ «һургуули» нээгдэһэн юм. Энэ һургаһан нохойнууд Россиин Федерации дотор хаа хаанашье олон.

Иимэ нохойнуудай һохор хүнэдэ хэр зэргэ ехэ туһатай байдаһаниинь элитэ. Иимэер һургаһан нохойнуудые харахагүй хүниие хүтэлжэ, замыень алдахуулдаггүй, мүн зайгүй аюулнуудһаа зайсуулдаг.

Тэрэ һургуулиинь тойроод үргэн еэхэ хоёр баригданхай. Энэ хоёр соо ерэһэн зоной байха байра, ветеринарна пункт, түсхай эдеэнэй гэр болон энэ худэлэгшэдэй байра бии.

Нохойнуудые һургадаг газарта ошожо харахада, ехэл һонин юм. Энэмнай «нохойн аудиторишуу» түхэлтэй. Эндэ гурба һарын туршада дуршалтай инструкторнуудай хүтэлбэреэр нохойнууд түсхай зан абари, заншалда һургагдадаг.

Эндэ «һуралсалайнь хэрэгсэл»: штакетник, скамейка, тротуарай дэбдэхэр, гэрэй үүдэнэй урдахи талмай, сохо болон подвалай нүхэн, элдэб тумбанууд болон городой байдалай бусад янза хэрэгсэл. Тэдэнэй туһаламжаар нохойнуудые элдэб хаалтаа тойрон гарагажа, мүн урдань зогсон үйлэжэ, өөрө далан һүрөөр зогсоожо, һургадаг.

Эндэ түмэр харгын бишыхан платформо бии. Мүн лэ хундэлэн гараһан харгытай, шлагбаумтай түмэр харгын балганай түлөө ... үзэгдэхэ юм. Эндэ эзэнэ... хуулаад, вагоной үүдэндэ... эр абаашан, мүн тэрэ... хамта түмэр харгые хүндэл... талжа шададаг болгожо... һургадаг. Хэрбээ түмэр... шлагбаумай буулгаһан... һаань, туһамарша нохой эзэ... тан байшаха. Тиихэдэнь эзэн... ябаһан поездые эзэниинь... абаһан шэдэжэ ха юм.

Элдэб һубагуу, харгыд... жуудахи хобоонууд, ... хүбсаһа үлэдэг өөһөрнууд, ... тай байха. Хүндэлэн табиһан... дэб модод олон. Түмэр... кэ соо һуулгаһан амиды... амидыша бии. Эдэ бүгэдэ... «һуралсалай хэрэгсэлнүүд»... оо бшуу. Нохой эдэ бүгэдые... һаалаа табингүй, ... өөрынгөө эзэн ажалхаа һургадаг...

Эдэ амитада городой... жаар ябуулжа баһал һургадаг. Тиихэдээ тэдэнэр хайшаа... уйлэс хүндэлэн гараха, ... машинанһаа зайсаха болон ... хаалтанууд гаталха дуршал... болодог.

Гэхын хажуугаар туһамарша... нохой элэнэйнгээ захирал... үгэдэг болгожо һургаха... Урагшаа, баруун, зүүн ... бүз болгожо, худэлм... рин... абла гара хаха мэтэ захир... хүүд тон онсо нохойн... ... ... хэрэнтанууд.

...Һургалгын түгэсхэл... дүтэлхэдэ, 10—12 хоног... һургуулидань һохор хүнүүд... ерээдэйнгөө туһамарша... дадалсадаг. Нохой һургаха... нэ һургаалтын хэрэгтэй... эр харахагүйдүүдэй... ...сни бүлгэм даадаг юм.

Туһамарша нохойнуудые... гаха тү һургуулиин нэ... Н. Орехово болон инструк... түнгаар бэшэ.

Владимир ЗВЕРЕ... (АПН).

СЭВ-эй гэшүүн оронуудай харилсаа холбоон

СОФИ, февралиин 29. (ТАСС). Экономическа Харилсан Туһалалсалгын Соведэй гэшүүн оронуудай химиин промышленностиин болон худөө ажахын мэргэжэлтэдэй зүблөөн үсэгэлдэр энд дүүрэбэ.

Мал ажалда хэрэглэгдэхэ витаминууд болон аминокислотануудые саашадаа бүри элбэгээр гаргадаг болохо тухай асуудал зүблөөн дээрэ хэлэгдэһэн байна.

Франциин компартиин гэшүүдэй тоо олон болоно

ПАРИЖ, февралиин 29. (ТАСС). Партиина биледүүдые һэлгэхэ талаар 1964 ондо үнгэргэгдэжэ байһан кампаниин түрүүшын дүнгүүд тухай Франциин компартиин ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, секретарь Жорж Марше «Юманите» газетэдэ мүнөөдэр бэшэһэн байна. Бүри мүнөө кампаниин эхилжэ байхада, 16 мянган шэнэ гэшүүн компартида ороо. Гансахан Парижай районһоо табан мянга гаран хүн коммунист нууд болоһон байна. 1963 оной декабриин 1-һээ хойшо промышленна предприятинуудта 135, городуудай байрын кварталнуудта 102, худөө тосхонуудта 75 — хамта дээрээ 312 партиина ячейкэ шэнээр байгуулагдаа. Партида һаяхан оргогшод дундаа залуушуул олон, тэдэнэй хахад шахуунь, 25-һаа доошо наһатай юм гэжэ Ж. Марше онсолон тэмдэглэнэ.

Афинын үйлсэнүүдтэ

НЬЮ-ЙОРК, мартын 1. (ТАСС). Сэрэгүүдэй зайнагни бэлэн байха тухай эндэ соносхогдоо. Тэрээнһээ уламжалан, Грециин сэрэгүүдэй танкнуудай колонно, удаань солдадуудые шэрэһэн ашаанай машинанууд үсэгэлдэр удэшэ Афинын гол үйлсэнүүдээр ябажа гараһан байна.

Грециин премьер-министр Папандреу гэгшын радиогоор үгэ хэлэжэ, Кипртэхи грегүүдые дэмжэхэбди гэжэ найдуулга үгэһэнэй, Цюрихско-лондонско хэлсээе хубилгаха эрилтэ хэлэнэй һүүлээр энэ ябуулга хэгдэһэн байгаа.

Сэрэгүүдэй иишэ тиишэ ябуулгатала юрын сэрэгэй һургуули бэшэ гэжэ Грециин засагай мэдээжэ болгоһон нэгэ хүн хэлэһэн байна гэжэ үмэнэй америкын ЮПИ агентствын корреспондент Афинаһаа дамжуулна.

Ехэр һонирхоно

ГАВАНА, мартын 1. (ТАСС). Худөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо тухай КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй Кремль соо зарлаһан зүблөөн дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэдэ Гаванын хэблэл ехэ анхарал хандуулна. КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ тодорхой хэмжээнүүд тухай Советскэ правительствын толгойлогшын үгэ соо хэлэгдэһэн газарнуудые тусгаар гаргажа, газетэнүүд толилбо.

Худөө ажахынгаа үйлэдбэрие ашаг ехэтэй болгохо талаар совет арадай эрмэлзэлэ худөө ажахын үйлэдбэриие үргэдхэхэ талаар, хамагай түрүүндэ, гол уграмал болгожо саахарай тростник ехэр таридаг болгохо талаар революционно правительствынгаа асари ехэ түсэбүүдые мүнөө бэелүүлжэ ябаһан Кубын арадай ажалшадта ойлгосотой.

Саахарай промышленностиин худэлмэрилэгшэдэй национальна профсоюзай зүблөөн мүнөө эндэ болоно байнхай. 1970 он хүрэтэр жэл бүри арбан миллион тонно саахар гаргадаг болохын тулада худөө ажахын үйлэдбэриие бүри ашаг ехэтэй болгохо, өөрынь үнэ хямдаруулха, химиин нэбтэрүүлхэ, оньһожоруулха зорилгоор бүхы бии байһан арга боломжонуудаа хэрэглэхэ гэжэ шиидбэ.

Шэнэ хэлсээн баталагдаба

ГАВАНА, февралиин 29. (ТАСС). Хамта дээрээ миллион хахад песын сэнтэй городуудай хоорондо ябаха үшөө 50 автобус, тэдэндэ хэрэгтэй запасной частьнуудые Кубын худалдажа абаха тухай Англиин «Лейланд мотор» гэжэ фирмын, Кубын «Трансимпорт» гэжэ фирмын түлөөлэгшэдэй хоорондо үсэгэлдэр энд баталагдаа.

АРГА ХУРГАА БЭДЭРНЭ

США-гай оборонын министр Роберт Макнамара һаяар, һүүлшын хахад жэлэй турша соо гурбадахя, Сайгон дахяад орохонь. Урда Вьетнамай засаг түрые баридаг түшамалшадайнь һэлгэгдэһэн һара жааха үлүүтэй сагай үнгэржэ байгаашье һаань, дахяад хубилалтанууд, мүн урбалтанууд болохо магад гэжэ эрэб суу дахяад тарадаг болоо.

Урда Вьетнамда хэсүү бархатай байдалда оронон Американ империалистнүүдэй тараанһаа зайсан гараха арга хургаа угаа ехээр бэдэржэ байгаань ондоошье ушарнууд харуулжа үгэнэ. Гэм зэмээ тохохо хүнүүдые Вашингтондо һүүгүй үдэрнүүдтэ бэдэрдэг болоожо байна. Пентагоной, түбэй тагнуулай управлениин болон гүрэнэй департаментын ябуулагануудые Урда Вьетнамай таалдуулан арьяжэ тусхай орган байгуулагдаа. Урда Вьетнамдахи Америкын сэрэгүүдые командалагша генерал Харкинс тушаалһаа гаргагдахань жэ мэдээсэгдэнэ. Америкын тагнуулай Сайгондохи албан газарай шэнэ хүтэлбэрилэгшэ томилогдоо. Алас Дурна зүгэй хэрэгүүдые эрхилэхэ талаар гүрэнэй секретариин туһалагша Хилсмэн тушаалһаа гаргагдаа. Урда Вьетнамда хэгдэжэ байһан гараз гай ехэтэй дайн байдалые хүтэлбэрилдэг «дээдэ зэргын политическэ болон сэрэгэй командованида хубилалтанууд болохо магад гэжэ һанамжанууд хэлэгдэдэг болоо» гээд Ассошиэйтед Пресс агентствын шэнжэлэгшэ Хайтауэр дамжуулна. Америкын Урда Вьетнамда байдаг мүнөөнэй элшэн сайд Лоджой хуби заяан тухай «тиимэ тодо бэшэ» һанамжанууд хэлэгдэдэг болоожо байнхай. Сэрэгэй ябуулгада эрид хубилалтанууднай хангаха шанга даалгабаритайгаар Лодж нёондо жэлэй зун тиишэ эльгэгдэһэн байгаа бшуу.

Урда Вьетнамда болоожо байһан ушар байдал интервентнүүд болон тэдэнэй табималнуудта угаа таарамжагүй байна бшуу. Тэдэнэрэй түс газар дээрэ тогтоо торохонь угаа бархатай болоо гэжэ сэхэ хэлэхээр байна. Сайгондо гү, али Вашингтондошье хэгдэһэн али бүхы һэлгэлтэнүүд ушар байдалые хубилжа үрэжэ шадахагүй байһаниинь ойлгосотой.

Урда Вьетнамда Американ интервентнүүдэй мүнөөнэй байдалай нийдабарии болоод байһан байдалые танюулжа хараадаа абалсадаг бүхы ябуулга мүнөө яһала эли тодо болоод үгэнэл. Интервенци хэгдэжэ эхилһээр гурба үлүүтэй жэл үнгэрөө, энэ «уршагта муухай дайнда» Америкын 20 мянган «инструкторнууд», «советнигүүд», офицернүүд болон солдадууд хабаадуулагдана. Эдэ бүгэдын һүүлээрээшье США-гай ленинэлхэн этээгэдүүдэй анханайгаа һанааһаалтые бэелүүлэхэнь үшөөл этигэлгүй хэ... байһан зангаараа. Национальна сүлөөлэлгын фронтые тойрон нягтаар жагсаһан арадай патриотическа хүсэнүүд Урда Вьетнамай газарай гурбанай хоёр хубиие хиналта дороо барижа байхадаа гадна, һүүлэй уедэ горитойхон илалтанууд удаа дараалуулан туйлажа байна.

Урда Вьетнамые «абарха» шэнэ түсэбүүдые дэмжэн, «идхалга хэхэ» үргэн ехэ, шуулатай кампаниие Американ хэблэлэй нилээд олонинь һүүлэй үдэрнүүдтэ эхилээ. Дайн байдалые улам үргэдхэхэ, Хойто Вьетнамай газарые бомбодохо, далайһаа болон агаарһаа хүреэлхэ, тайлбарилан халабал, Вьетнамай Демократическа Республикада зэвсэгэй түрмэхэй добтолго элитээр эхилхэ гэжэ түсэбүүдэй зохёогдодог болоно байһан тухай шэнжэлэгшэд элитээр бэшэдэг болоһон байха юм.

Эдэ жэшээтрмтэ муухай түсэбүүдые «нааданай гурим хубилгадаба» гэжэ хонгор үгэнүүдээр һэлгэн нэрлэжэ, «Нью-Йорк геральд трибюн» газетын хүүдһаннууд дээрэ Джозеф Олсоп убайгүйгөөр бэшэнэ. Тэрэнэй хани С. Сульцбергер «байдал үргэдхэхэ» шухала байһые үндэһэлһэн баримталха һэдэлгэ гаргахадаа, «Нью-Йорк таймс» газетэдэ иигэжэ бэшэнэ: «Урда Вьетнамдахи байдал мүнөө бүри түргөөгөө муудажа байна... Урагшагүйгөөр дайн хэгдэжэ байнабди. Энэ тактика болон шэнэ забсагүүдые хэрэглэхэ үедэр байдаа партизануудые биднээр хлажа шаданагүйб...» Ерээ жэлдэ Урда Вьетнамһаа гаража ошохобди гэжэ министр Макнамарын найдуулга хадаа оройдоошье һанаанда ороогүй ябадал гү, али урагшагүйдэлгээ гэжэ уридшалан мэдэрһэн ябадал болоно».

Гэбэшье ээрхэг түримхэй дайн байдалые үргэдхэхэ гээшэ угаа муу хойшолонтой байха болоно. Тиимэһээ США-гай олонинь һанаагаа зовоодог болонхой. Тэрэшэлэн Вашингтониие далхайн олон ороной засагууд һүүлэй уедэ хүйтэн хандаһан байна. Дайнайнгаа тодо хүүр зүйлэ тэрэ тоодо США-гай союзнигуудай зүгһөө шангаар шүүмжэлэгдэг болоо. Лондоной «Таймс», деголевскэ «Насьон» гэжэ газетэнүүд Урда Вьетнамда дайн байдалые үргэдхэхэ тухай Америкын хэблэлэй үүсхэһэн шууяадаае эрид шууд буруушааха зууран, энэ орон баһа абанги байдалтай болгогдохо ёһотой гэжэ бэшэнэ. «Урда Вьетнамай дайн байдалаан Индохитадта урагшагүйдэһэн шуһата дайн байдалай шэнгээр харагдадаг болоожо байна» гэжэ Парижай «Франс-Суар» газетэ уридшалан һануулна. Индохитадтахи энэ дайн байдалан найма шахуу жэл соо үргэлжэлөөд, колонизаторнуудай һүсэдөөр бута сохилгаар түгэсэһэн байна бшуу. Национально-сүлөөлэлгын худэлөөн мүнөө үе сагта угаа ехэ хүсэн болоно байна. Энээниие империалистнууд оройдоошье хэрэгсэхэгүй гэжэ шадахаа болёо. «Энэ асуудалые французууд Индохитадташье, Алжиртаашье шиидхэжэ шадаагүй. Урда Вьетнамай хүтэлбэрилэгшэдые, тэдэнэй американ советнигүүдые яашье тэдэтай юумэ туйлажа шадаагүй» гээд «Фигаро» газетэ батална. Иимэ юумэ туйлажа шадахашьегүй.

Американ «идхалга хэжэ оролого» болон түсэбэе, мүн хэлын саашаньшье дурагүйгөөр хандаһанһаа уламжалан, дайн байдалые үргэдхэхэ гэһэн идхалганайнгаа бурууһааһаншуу мэдэсэлгэнүүд Вашингтоной ябуулдаг болоһон байха юм. «Түс асуудалые наринаар шэнжэлэхэ хэрэгтэй» гэжэ хэлэн, Урда Вьетнамай улас һаяхан урда тээ, хөөрэлдөөнүүдэй болоһониинь, заналтануудай хэгдэһэниинь гэмшэлтэй. Зүгөөр таалаан болохоор, энэ асуудал мүнөө ехэ нарин нягтаар шэнжэлэгдэжэ байна. Президент Джонсон ороной хэзээдэ нэгэ, илангаяа һунгалтын болохоёо байһан жэлдэ, Урда Вьетнамда дайн бүри ехээр хэхэ ябадал татан оруулахагүй ёһотой даа. Гэбэшье, ноябрь һара — һунгалтын болохо хүрэтэрхэн үе соо энэ дайнда урагшагүйдэжэ гарахаяа тэрэ баһал дурагүйдэжэ бэзээ» гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетын шэнжэлэгшэ Джеймс Рестон баталан бэшэнэ.

Дотоодынгоо асуудалнуудые өөһэдынгөө һанаашаар шиидхэжэ эрхэ Урда Вьетнамай ардта олгожо, амгалан ёһоной гуримшуулга хэдэ лэ гэһэн баһа США Урда Вьетнамдахи бэрхэтэй хэсүү, этигэлгүй байдалһаа гаража шадаха байна. Тэдэ Вашингтоной иимэ гуримшуулга хэхые түсэбүүдтэгүй байна бшуу. Урда Вьетнамай оршон байдалые иимэ амгалан ёһоор гуримшуулаад байдалые бии үйлэдхэдэ байдалда тохёолдог гай түбэгые зайсуулжа болохо байна.

И. ЛАПИЦКИЙ. (ТАСС).

ЗАҺАБАРИ.

Манай газетын 1964 оной ... 1-нэй номерой түрүү бэшэгэй ... дохи колонкын 2-дохи абзацай ... хи мэдүүлээ иигэжэ уншахые ... бди: «Тиигэбэшье урэһээ т... шанарта хүргэхэ, үйлэдбэри... сортын урэһэ һайн, баян үрэ... дэг сортын урэһөөр һэлгэхэ ... мэри республикын ажахынуудта ... һал хаяг нөбшөөр ябуулагда...

Редактор Ц. О. ОЧИРО...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. редактора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-..., отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологической — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабселькоров и писем — 25-41, 38-30, информации — 32-74 и перевод — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00053. Зак. № 24...

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1964 оной мартын 3.